

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Živa Zupan

Razvojni potencial občin Ljubljanske urbane regije

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Živa Zupan

Mentor: doc.dr. Franc Trček

Razvojni potencial občin Ljubljanske urbane regije

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

Razvojni potencial občin Ljubljanske urbane regije

Osrednja tema diplomskega dela je predstavitev razvojnega potenciala občin Ljubljanske urbane regije in regije kot celote. Zanimajo me predvsem razlike med posameznimi občinami in vzroki za njih. V uvodu postavim dve tezi, ki jima sledim skozi nalogo. Prvo tezo - manjša kot je občina, manjši je njen razvojni potencial, preverjam v empiričnem delu naloge. Drugo tezo - v Sloveniji je nujna smotrna uvedba druge ravni lokalne samouprave, dokazujem skozi teoretični del naloge. Tezi sta postavljeni na podlagi analize obširnega izbora literature, ki govori o slovenski lokalni samoupravi in njeni reformi od nastanka samostojne države. Nove slovenske občine so tako obravnavane v treh sklopih. Prvi del vsebuje kritični pretres njihovega oblikovanja, drugi del je usmerjen na občine pod okriljem Ljubljanske urbane regije, v tretjem delu pa s pomočjo multivariatne analize razvrstim občine Ljubljanske urbane regije v skupine glede na njihov razvojni potencial. V analizi ugotavljam, da je večina občin enostavno premajhnih, da bi pridobivale in generirale potrebna sredstva za normalno delovanje, zato je v Sloveniji nujna uvedba regionalne ravni, ki bi razvojne razlike med občinami blažila z ustreznim razporejanjem finančnih sredstev in tako omogočala enakomernejši razvoj vseh njenih delov.

Ključne besede: občina, regija, regionalizacija, lokalna samouprava, razvrščanje v skupine

The Developmental Potential of Municipalities in the Ljubljana Urban Region

This study aims to explore the developmental potential of individual municipalities comprising the Ljubljana urban region, as well as of the region as a whole. I seek to explore the variations across the municipalities, and their explanatory factors. With reference to the extensive and systematic literature review I propose two theses. The first thesis: The smaller the municipality, the lower its developmental potential; I try to verify it in the empirical part of the study. The second thesis: Slovenia should introduce an efficient second level of local autonomy; I try to substantiate it in the theoretical part of the study. The newly formed Slovene municipalities are analyzed in three steps. The first step is a critical examination of the mode of their formation, the second is a descriptive analysis of municipalities within the Ljubljana urban region; in the third part, using the multivariate analysis, I cluster the municipalities of the Ljubljana urban region into groups based on their developmental potential. I argue that most of the municipalities in this study are too small to acquire and generate adequate funds for their functioning. Therefore, Slovenia should introduce a regional administrative level, which would reduce developmental differences among municipalities through adequate allocation of funds and thus enable more equal development of its constitutive parts.

Key words: municipality, region, regionalisation, local autonomy, cluster analysis

KAZALO

1 UVOD	6
2 POMEMBOST REGIONALNEGA RAZVOJA	8
2.1 Definicije osnovnih pojmov	8
2.1.1 Lokalna skupnost	8
2.1.2 Občina	8
2.1.3 Regija, regionalizacija in regionalizem	9
2.1.4 Novi regionalizem in novi lokalizem	11
2.1.5 Ljubljanska urbana regija	13
2.2 Lokalna samouprava	15
2.2.1 Definicija lokalne samouprave	15
2.2.2 Zgodovina lokalne samouprave na slovenskem ozemlju	16
2.2.3 Reforma lokalne samouprave v Sloveniji	18
2.2.4 Kritike reforme lokalne samouprave v Sloveniji	20
2.2.5 Velikost občin v Sloveniji	27
2.2.6 Regionalizacija Slovenije	29
3 RAZVOJNE DILEME LJUBLJANSKE URBANE REGIJE	33
3.1 Osnovne značilnosti Ljubljanske urbane regije	34
3.2 Razvojni problemi LUR	39
3.2.1 Prostorska stiska v vzgojno varstvenih ustanovah	40
3.2.2 Zadolženost občin	43
4 ŠTUDIJA RAZVOJNEGA POTENCIALA OBČIN LJUBLJANSKE URBANE REGIJE	45
4.1 Metodološki pristop	45
4.2 Sekundarna analiza ocene indeksa razvojne ogroženosti	45
4.3 Dinamična analiza razvojnega potenciala občin na izbranih indikatorjih	50
4.3.1 Definicije izbranih indikatorjev	52
4.3.2 Razvrščanje v skupine	55
4.3.3 Rezultati razvrščanja za leto 2004	57

4.3.4 Rezultati razvrščanja za leto 2007	60
5 SKLEP	64
6 LITERATURA	66
7 PRILOGE	74
Priloga A: Podatki za izračun ocene indeksa razvojne ogroženosti občin v osrednjeslovenski regiji na osnovi devetih kazalnikov	74
Priloga B: Vhodni (nestandardizirani) podatki za razvrščanje občin v skupine za leto 2004....	75
Priloga C: Vhodni (nestandardizirani) podatki za razvrščanje občin v skupine za leto 2007....	76
Priloga Č: Razvrščanje občin v skupine – leto 2004 (SPSS izpis).....	77
Priloga D: Razvrščanje občin v skupine – leto 2007 (SPSS izpis)	86

1 UVOD

Lokalna samouprava v Sloveniji se v tem trenutku sooča z velikim številom problemov. Neuspešna reforma slovenske lokalne samouprave je ustvarila majhne, razdrobljene in od države odvisne občine brez razvojnih možnosti. Reforma se je uvajala prehitro, brez ustreznega razmisleka, pod vplivom političnih ambicij in premalo upoštevajoč stroko. Vsled tem dejstvom v Sloveniji še vedno vlada centralizem namesto regionalizma, sistem lokalne samouprave je ob odsotnosti vmesne ravni skoraj invaliden (Ribičič 2006), občine so oskubljene (Vlaj 2005) ter ekonomsko in funkcionalno podhranjene (Šmidovnik v Petrovčič 2007). Že tako osiromašenim občinam država s spreminjanjem zakonodaje nenehno nalaga nove naloge, ki jim velika večina občin ni ne strokovno ne finančno dorasla.

Trenutno stanje je na dolgi rok nevzdržno. Na eni strani imamo občine, ki niso sposobne vplivati na regionalno politiko, in na drugi strani državo, ki je preobremenjena s partikularnimi problemi.

Reforma lokalne samouprave poteka od nastanka samostojne države. Ob osamosvojitvi leta 1991 je bila Slovenija razdeljena na 62 občin. Eno temeljnih vprašanj in glavna točka razhajanj v procesu konstituiranja slovenske lokalne samouprave je velikost posamezne občine. Ob upoštevanju pestrosti slovenskega ozemlja prav gotovo ne gre za enozvočen odgovor, vendar je večina strokovnjakov mnenja, da so občine v Sloveniji, ob odsotnosti vmesne ravni lokalne samouprave, preveč razdrobljene. Več kot polovica od 210 sodobnih občin ne izpolnjuje s strani Sveta Evrope priporočenega minimuma 5.000 prebivalcev. Na podlagi teh dejstev sem razvila dve tezi, ki ju postavljam v središče.

Prva in obenem osnovna teza, katere veljavnost bom preverjala v empiričnem delu naloge, se glasi: manjša kot je občina, manjši je njen razvojni potencial.

Menim, da je ustrezna velikost občine, tu mislim na ustrezno število prebivalcev v posamezni občini, predpogoj za oblikovanje razvojnih možnosti posamezne občine.

Druga teza, ki jo bom obravnavala predvsem skozi teoretični del naloge, se nanaša na odsotnost vmesne ravni lokalne samouprave v Sloveniji. Ob vztrajanju na tako razdrobljenem sistemu občin in s konstantnim naraščanjem njihovih zadolžitev se druga teza glasi: v Sloveniji je nujna smotrna uvedba druge ravni lokalne samouprave. To je edina možnost, da

prebivalci Ljubljanske urbane regije (in preostale Slovenije) ohranijo zadovoljivo kvaliteto življenja. Le na ta način bi Slovenija vzpostavila močno lokalno samoupravo, ki bo predstavljala protiutež državnemu centralizmu.

Namen pričujočega diplomskega dela je predstavitev razvojnega potenciala občin Ljubljanske urbane regije. Kljub temu, da je Ljubljanska urbana regija najbolj razvita regija v Sloveniji, obstaja med posameznimi občinami izrazita neuravnoteženost. Osnovni cilj naloge je ugotoviti, kakšen je razvojni potencial posameznih občin znotraj Ljubljanske urbane regije, kakšne so razlike med občinami in kateri dejavniki najbolj vplivajo na višji oziroma nižji razvojni potencial. Zanima me tudi, kako se te razvojne možnosti spreminjajo v času, zato bom vse analize opravila v dveh časovnih točkah.

V izhodišču bom definirala pojme, ki so najtesneje povezani z omenjeno problematiko. Sledil bo pregled zgodovine lokalne samouprave na slovenskem ozemlju ter podrobnejši opis reforme lokalne samouprave, ki poteka od osamosvojitve Slovenije leta 1991. Posebno pozornost bom namenila kritiki le-te. V osrednjem delu naloge se bom osredotočila na osnovne značilnosti Ljubljanske urbane regije in njene razvojne probleme. Izpostavila bom dva aktualna problema, ki sta posledica neustrezne reforme lokalne samouprave. V empiričnem sklopu bom najprej s sekundarno analizo ocenila stanje posameznih občin Ljubljanske urbane regije glede na že izračunan indeks razvojne ogroženosti. Pod vprašaj bom postavila osnovno tezo - povezanost števila prebivalcev v posamezni občini in stopnjo razvojne ogroženosti. Drugi del je namenjen razvrščanju občin v skupine glede na njihov razvojni potencial. Prvi korak analize bo smiselna izbira indikatorjev, ki kažejo na razvojne možnosti posameznih občin. S pomočjo multivariatne analize bom občine glede na izbrane indikatorje razvrstila v skupine v dveh časovnih točkah.

V sklepnem delu bom potrdila ali zavrnila postavljene teze in poskušala nakazati nekatere možne poti nadaljnjega razvoja Slovenije na področju lokalne samouprave.

2 POMEMBOST REGIONALNEGA RAZVOJA

2.1 Definicije osnovnih pojmov

Večina pojmov, ki so del pričujoče naloge, v strokovni literaturi nima enotnih definicij. V nadaljevanju bom podala definicije, ki so najustreznejše z vidika mojega raziskovalnega problema.

2.1.1 Lokalna skupnost

Lokalne skupnosti najenostavneje opredelimo kot družbene skupine vezane na ožji lokalni prostor. Gre za posebno vrsto družbenih skupin, ki so se oblikovale zaradi skupnega življenja ljudi na določenem geografskem prostoru (Grafenauer 2000, 14).

Bistveni elementi lokalne skupnosti so torej določen teritorij, ljudje naseljeni na tem teritoriju, potrebe teh ljudi, dejavnosti za zadovoljevanje teh potreb ter zavest ljudi o skupnosti, ki ji pripadajo. Lokalna skupnost je elementarna teritorialna družbena skupnost, kjer na najnižji ravni nastajajo določene skupne potrebe prebivalstva, ki jih je mogoče reševati le na skupen način. Lokalna skupnost je neodvisna od pravnega statusa priznanega s strani države (Šmidovnik 1995, 17–18), saj ne gre za pravni pojem, temveč družbeni pojav, ki obstaja neodvisno od normativne volje (Vlaj 2004b, 67).

2.1.2 Občina

Občine so se prvič pojavile v Evropi v 12. stoletju, ko so mesta dobivala mestne pravice. Občine so se samodejno prilagajale razvoju in rasti naselij (Vlaj 1998a, 18).

Najbolj pogosta definicija opredeli občino kot temeljno lokalno samoupravno skupnost. V tej definiciji so zajete tri poglobitve sestavine občine, in sicer tip, način oblikovanja in status lokalne skupnosti. Gre za naravni tip lokalne samoupravne skupnosti, ki se je razvil iz "gole" lokalne skupnosti in si pridobil določen pravni položaj v širši (državni) skupnosti (Šmidovnik

1995, 63). Z drugimi besedami Šmidovnik občino opiše kot temeljno enoto lokalne samouprave, v kateri rešujejo ljudje javne zadeve lokalnega pomena, ki so izraz njihovih najbolj neposrednih interesov v naseljih, kjer živijo (Šmidovnik 1991, 872).

Sodobna občina opravlja tri vrste nalog:

- zadeve lokalnega pomena so izvirne naloge občine, ki si jih občina določa samostojno; sem štejemo vzdrževanje lokalne infrastrukture, komunalne storitve, zagotavljanje javnega reda in miru, pospeševanje gospodarstva, šolstva, kulture, itn.;
- lokalne zadeve, ki jih občinam določi država s svojimi zakoni. to so lokalne zadeve določene s tekočo zakonodajo po presoji zakonodajalca (cestno prometna ureditev, izobraževanje ...);
- prenesene naloge državne uprave, ki jih država s svojimi zakoni prenaša v izvajanje občinam; ob predpostavki, da gre v tem primeru za državne naloge, jih je le-ta dolžna financirati in ustrezno nadzirati (Šmidovnik 1995, 73–75).

2.1.3 Regija, regionalizacija in regionalizem

SSKJ nam regijo zelo enostavno opiše kot *področje, območje*.

Pojem regije izvira iz latinske besede in pojma "regio, regionis"; to je določen teritorij, določen del zemljskega površja ali določena pokrajina (Vrišer v Plazar Mlakar 2000, 91).

Regija, tako kot vsi iz nje izpeljani pojmi, nima enotne definicije. Še več, zdi se celo, da je regija pojem, ki je obsojen na zelo različna, celo kontroverzna razumevanja (Klemenčič 2005, 6). Definicija regije je odvisna predvsem od avtorja, ki regijo definira (Massart-Pierard 1974 v Bučar 1993, 42).

Pri pojmovni opredelitvi regije v prostoru Evropske unije ne gre za strogo določene definicije.

Skupščina Evropskih regij definira regije kot "lokalne oblasti, ki so takoj pod ravnijsko centralne oblasti, s predstavniško politično oblastjo, ki je utelešena v izvoljeni regijski skupščini; če te ni, jo lahko nadomeščata skupina, ki se konstituira na regionalni ravni, ali telo lokalnih oblasti". Gre za povsem opisno definicijo, ki zajema vse oblike takoimenovanih

regij od nemških dežel, nizozemskih provinc, švedskih okrožij in celo novih “enotnih svetov”, ki so nastali kot rezultat zadnjih teritorialnih reform v Združenem kraljestvu. (RRA LUR 2008)

Z vidika mojega raziskovalnega dela je najbolj primerna definicija Šmidovnika, ki regijo definira kot vmesni prostor med republiko in občino, v katerem se pojavljajo aktualne potrebe (vzdrževanje cest, komunala, javno zdravstvo, socialno skrbstvo ...), ki jih je treba upoštevati in zadovoljevati. V tem prostoru se kopičijo problemi, ki temeljijo tako na državnih kot na lokalnih interesih. Ta vmesni prostor lahko označujemo kot regijo, ne glede na to, kakšno ime dobi, če ji država prizna določen pravnosistemski položaj (Šmidovnik 1991, 874). Regija je torej vmesno območje, ki je večje od tistega, ki pokriva zgolj lokalne zadeve in je del večjega nacionalnega območja (Vlaj 1998b, 98).

V Sloveniji obstajajo:

- naravne (geografske, klimatske idr.) regije,
- regije na podlagi ustvarjenega prostora (glede na hišni tip, stavbni tip idr.),
- regije glede na prebivalstvo (etnološka, narečna območja idr.) in
- regije glede na primarne dejavnosti (gozdno-gospodarska območja idr.) (Čokert 1998, 151).

V kontekstu mojega dela torej govorim o regiji kot o drugem nivoju lokalne samouprave oziroma o širši lokalni samoupravni skupnosti. Za potrebe statistične analize v zadnjem poglavju pa mi kot okvir služi tako imenovana statistična regija – Ljubljanska urbana regija (glej poglavje 2.1.5).

Pomembno je tudi ločevanje med pojmom regionalizem in regionalizacija. Medtem ko s prvim označujemo pojav, gre pri drugem pojmu za proces. Regionalizem je pojav, ki je s procesom regionalizacije usmerjen h konstituiranju regij (Vlaj 1998a, 319).

Lajh regionalizacijo razume kot členitev ozemlja in nastanek nove oblike funkcionalnega ozemlja, regionalizem pa kot pojav in razvoj nove oblike političnega prostora. (Lajh 2006, 56).

Po Odumu je regionalizem filozofija in tehnika samopomoči, samorazvoja in iniciativnosti, v

kateri vsaka regionalna enota ni samo predmet pomoči, temveč je privržena polnemu razvoju lastnih virov in sposobnosti. Mlinar regionalizem pojmuje kot idejno usmeritev in družbeno gibanje. (Brezovšek 2005b, 104).

Za besedo regionalizacija se skriva več pomenov, ki se razlikujejo od države do države. (De Buycker in Delcamp v Čokert 1999, 15). Najenostavneje regionalizacijo opišemo kot delitev na regije. Pri nas so se s teoretičnimi izhodišči pojma regionalizacija največ ukvarjali geografi, ki so v grobem ločevali med fizično- (naravno-)¹ in socialno- (družbeno-)² geografsko regionalizacijo (Vrišer 1998, 132), medtem ko Čokert opozarja na nujnost ločevanja med upravno in politično regionalizacijo (Čokert 1999, 15). Pojem se v različnih kontekstih uporablja v številnih vedah (geografija, statistika, geologija, sociologija, prostorsko planiranje, etnologija ...), zato se bomo glede na dano problematiko zadovoljili z Vlajevu razlago regionalizacije kot procesa konstituiranja regij.

Na primeru Slovenije bi lahko rekli, da je regionalizem že dolgo prisoten, proces regionalizacije pa še zdaleč ni končan.

2.1.4 Novi regionalizem in novi lokalizem

Koncept novega regionalizma in lokalizma se je razvil kot odgovor na regionalne težnje po soodločanju in samoodločanju o lokalnem razvoju (Trček 2009, 1).

Termin novi regionalizem se je vzpostavil s pojavom konteksta regionalizacije v odnosu do globalnega trga in predvsem s procesi evropskega povezovanja (Keating 1999 v Lajh 2006, 57). V okviru evropskega povezovanja je po sprejemu Maastritschtske pogodbe namesto starega tradicionalnega regionalizma nastal novi regionalizem z regijami kot tretjo odločevalsko ravniyo. Za razliko od tradicionalnega regionalizma so regije postale nov prostor za oblikovanje javnih politik bodisi v smislu sistema za delovanje bodisi v smislu javnopolitičnih igralcev v globalnem okolju. To je privedlo do bolj kompleksnih teritorialnih odnosov, v katerih naj bi države izgubile monopol posredovalca in popoln nadzor nad vsem

---

¹ Cilj fizične, naravno-geografske regionalizacije je določiti pokrajinske enote na podlagi naravnih pojavov, reliefa, vodnega omrežja itn.

² Socialno-geografske členitve težijo k prikazu družbeno prostorske ureditve in se opirajo na družbeno, poselitveno in gospodarsko sestavo socialno povezanih območij.

svojim ozemljem. Regije sicer še vedno sodelujejo z državo, vendar so tudi v neposrednih stikih z mednarodnim okoljem in globalnim trgom (Lajh 2006, 57–58).

Hettne novi regionalizem definira kot multidimenzionalno obliko povezovanja, ki vključuje ekonomske, politične, socialne in kulturne vidike. Kot tak presega zgolj ustvarjanje območij proste trgovine in varnostnih zavezništov (Hettne 1999, xvi). Novi regionalizem je začel nastajati po koncu hladne vojne, ko se je zgodil premik od bipolarnosti proti multipolarnosti. Če je bil stari regionalizem oblikovan “od zgoraj” in “od zunaj”, je novi regionalizem oblikovan bolj “od spodaj” in “od znotraj”. Stari regionalizem je bil izredno zaprt in notranje usmerjen, osredotočen predvsem na vprašanje trgovine in varnosti ter omejen na sodelovanje med razvitimi ekonomijami. Za novi regionalizem pa je značilna odprtost, spontanost, povezovanje med državami na različnih stopnjah razvitosti in nedržavnimi akterji ter multidimenzionalnost, ki vključuje tudi vprašanja gospodarskega povezovanja, socialne politike, demokracije, varstva okolja in podobno (Hettne 1999, 7–8).

Novi regionalizem po Keatingu zaznamujeta dve lastnosti. Ni omejen z okvirom nacionalne države in vodi k tekmovalnosti med regijami (pokrajinami), namesto da bi spodbujal njihovo komplementarno vlogo pri delitvi dela. V nasprotju s prejšnjimi oblikami, ki se upirajo spremembam, težijo k ohranjanju tradicije in s tem k provincializmu, novi regionalizem spodbuja modernizacijo in je usmerjen v prihodnost. Pa vendar tako stare kot nova oblika regionalizma sobivajo; v nekakšnem nelagodnem partnerstvu težijo k sintezi univerzalnega in partikularnega (Keating 1998, 73).

Novi lokalizem je novo lokalno gibanje, ki se je v imenu avtonomije začelo kot odpor do razvejanega državnega aparata in birokracije, do preobremenjenosti z davki in do čezmerne regulative do mamutskih sindikatov, velikih univerz, brezosebnih mestnih naselij in delovnih mest (Mlinar 1994, 119).

Novi lokalizem lahko opredelimo kot strategijo prenosa moči in sredstev iz centralne oblasti na lokalne skupnosti, in sicer v okviru nacionalno določenih minimalnih standardov ter prednostnih političnih ukrepov. Novi lokalizem temelji na treh osnovah. Poleg že omenjenega odziva na kompleksnost modernega upravljanja novi lokalizem izpolnjuje potrebo po participativni demokraciji 21. stoletja in omogoča razvoj novih dimenzij zaupanja, empatije in socialnega kapitala ter tako spodbuja aktivno državljanstvo (Corry in Stoker 2002

v Stoker 2004, 117–118).

O primerih novih lokalizmov in regionalizmov največ govori Strassoldo. Novi lokalizmi so se pojavili kot nujno mesto kompenzacije, usidranja identitete znotraj kompleksnosti modernega sveta (Strassoldo v Mlinar 1992a, 46). Nastali so kot posledica dejstva, da teritorialna družbena identifikacija ne sovпада nujno s teritorialno politično-ekonomsko integracijo (Poche v Mlinar 1992b, 458). Ključna značilnost teh gibanj je v "iskanju korenin". Gre za iskanje specifičnosti, ki so za lokalne teritorialne skupnosti značilne in jih delajo različne od drugih skupnosti. Govori celo o krčevitem iskanju smisla in identitete; begu modernega človeka iz neurejene zmede modernega sveta (Strassoldo 1990, 75). Stari lokalizem je "prvobiten in nerazmišljujoč", "nujen in naraven", ohranja močne in zaprte meje, teži k minimaliziranju stikov z zunanostjo in tako temelji na načelu izolacije. Novi lokalizem je za razliko od starega posledica svobodne volje in zavestne izbire, je prostovoljen in racionalen, se zaveda zunanjega sveta, je do njega odprt in kot tak napreduje na podlagi selektivnega povezovanja v širšem prostoru (Strassoldo v Mlinar 1992a, 47).

2.1.5 Ljubljanska urbana regija

Ljubljanska urbana regija (v nadaljevanju LUR) je ena izmed dveh enot na ravni SKTE 2³ in se po obsegu ujema z osrednjeslovensko statistično regijo na ravni SKTE 3. LUR je tako imenovana statistična regija. Statistični urad Republike Slovenije je za izkazovanje statističnih podatkov na regionalni ravni prevzel členitev Slovenije na tako imenovana funkcionalna območja oziroma planske regije in jih poimenoval statistične regije (Statistični urad RS).

---

³ Vlada Republike Slovenije je leta 2000 sprejela Uredbo o standardni klasifikaciji teritorialnih enot - SKTE.

Ravni od SKTE 1 do ravni SKTE 3 so povzete po vzoru ureditve v Evropski uniji (The Classification of Territorial Units for Statistics - NUTS - klasifikacija teritorialnih enot za statistiko - Uredba 1059/2003/ES), preostale ravni do SKTE 8 pa so unikatne zgolj za Slovenijo.

SKTE 0 (NUTS 0): država v celoti

SKTE 1 (NUTS 1): država v celoti

SKTE 2 (NUTS 2): dve enoti (Ljubljanska urbana regija in Preostala Slovenija)

SKTE 3 (NUTS 3): 12 statističnih regij

SKTE 4 Upravne enote

SKTE 5 Občine

SKTE 6 Krajevne skupnosti, vaške skupnosti in četrtne skupnosti

SKTE 7 Naselja

SKTE 8 Prostorski okoliši.

LUR trenutno sestavlja 26 občin. Borovnica, Brezovica, Dobropolje, Dobrova - Polhov Gradec, Dol pri Ljubljani, Domžale, Grosuplje, Horjul, Ig, Ivančna Gorica, Kamnik, Komenda, Litija, Logatec, Log - Dragomer, Lukovica, Medvode, Mengeš, Mestna občina Ljubljana, Moravče, Škofljica, Šmartno pri Litiji, Trzin, Velike Lašče, Vodice in Vrhnika. LUR leži v osrednjem delu Slovenije in meji na Kamniško-Savinjske Alpe na severu, Posavsko hribovje na vzhodu ter gozdnate kraške planote in polja od zahoda do jugovzhoda.

Regija je kljub svoji visoki urbanizaciji pestra tako v naravno-geografskem, demografskem kot tudi gospodarskem pogledu. Ta raznolikost področja pa ponuja tudi veliko različnih razvojnih priložnosti.

Glede na zadnje podatke (30. 6. 2009) v LUR prebiva dobrih 25 odstotkov vsega slovenskega prebivalstva. V osmih občinah je manj kot 5.000 prebivalcev (Borovnica, Dobropolje, Horjul, Log - Dragomer, Moravče, Trzin, Velike Lašče in Vodice). Najmanj prebivalcev živi v občini Horjul - le 2.874. Največ prebivalcev živi v Mestni občini Ljubljana - 278.314, kar predstavlja 52,85 odstotkov vseh prebivalcev statistične regije. Več kot 10.000 prebivalcev živi v desetih občinah, poleg Ljubljane na Brezovici, v Domžalah, Grosupljem, Ivančni Gorici, Kamniku, Litiji, Logatcu, Medvodah in na Vrhniki (Statistični urad RS 2010).

V analizi razvitosti slovenskih občin, ki jo je leta 2002 (po podatkih za leto 2001) izvedel Janez Nared, se je med nadpovprečno razvite občine uvrstila le občina Trzin, močno nadpovprečne občine so bile Ljubljana, Škofljica, Domžale, Mengeš, Medvode, Kranj in Naklo. Z izjemo Kranja in Naklega se vse omenjene občine del LUR (Nared 2002, 37).

2.2 Lokalna samouprava

2.2.1 Definicija lokalne samouprave

Kot pri večini pojmov pričujočega teksta je tudi opredelitev in natančno definiranje pojma lokalne samouprave problematično, saj v teoriji ne obstaja enotna definicija prav tako pa ne obstaja enotna ureditev v primerjalnem pravu (Vlaj 1998a, 15).

Preprosta definicija lokalne samouprave se glasi, da je lokalna samouprava “raven oblasti oziroma vladanja, ki je najbližja državljanom oziroma občanom, tako da ima nalogo zastopati pomen in stališča lokalnosti.” (Brezovšek 2005b, 263–4).

Pojem lokalna samouprava pomeni lokalno skupnost, ki ima status samouprave. Lokalna samouprava je pravnosistemska institucija in opredeljuje položaj lokalne skupnosti, ki je zgolj njen subjekt. Ta položaj se izraža v neodvisnosti lokalne skupnosti od države in vsake druge organizacije (Šmidovnik 1995, 27).

Bistvo lokalne samouprave je v pojmu samoupravnosti, in sicer v naslednjih elementih le-te:

- teritorialni element: lokalne skupnosti so ustanovljene kot subjekti lokalne samouprave, kot občine, pokrajine ...;
- funkcionalni element: lokalnim skupnostim je priznano delovno območje nalog, ki izražajo interese njihovih prebivalcev;
- organizacijski element: te naloge opravljajo člani lokalne skupnosti, z lastno odgovornostjo, neposredno ali po izvoljenih organih;
- materialno-finančni element: za opravljanje nalog ima lokalna skupnost lastna materialna in finančna sredstva;
- pravni element: lokalna skupnost ima lastnosti pravne osebe (Šmidovnik 1995, 29).

Vlaj tem petim prvinam doda še lokalno zavest, ki se kaže v občutku pripadnosti prebivalcev in je pomembna za uresničevanje lokalne samouprave (Vlaj 2004a, 13).

Po MELLs je lokalna samouprava pravica in sposobnost lokalnih oblasti, da v mejah zakona urejajo in opravljajo bistveni del javnih zadev v lastni pristojnosti in v korist lastnega prebivalstva (Vlaj 2006a, 50).

Lokalna samouprava je namenjena ljudem, njihovim skupnim potrebam in interesom, ki jih povezujejo v lokalno skupnost. Udeležba prebivalcev je pri upravljanju njihove lokalne skupnosti brezpogojna (Vlaj 2006a, 48).

"V Sloveniji je zagotovljena lokalna samouprava." (Ustava RS, 9. čl.) S tem država priznava lokalni samoupravi avtonomnost in državljanom daje možnost, da pravico do lokalne samouprave uresničujejo.

2.2.2 Zgodovina lokalne samouprave na slovenskem ozemlju⁴

V obravnavi pojma lokalna samouprava je neizogiben zgodovinski pregled le-tega na našem ozemlju. Iz tega je namreč razvidno, da je prav občina najgloblje zakoreninjena v zavesti ljudi in se je v Sloveniji ohranila kljub vsem političnim in upravnim spremembam.

Tako pojem samouprave kot pojem občine sta se na našem ozemlju pojavila že v srednjem veku. Komunalna samouprava srednjeveških mest se je zgledovala po sosednjih - nemških in italjanskih mestih. Lokalna samouprava je bila pod vplivom avstroogrške monarhije odpravljena do leta 1848, ko je bil z marčno revolucijo odpravljen sistem zemljiškega gospostva in so bile uvedene politične samoupravne občine, zasnovane kot samostojne in prvostopenjske oblasti. Takratni občinski zakon je imel v uvodu znamenito načelo: "Temelj svobodne države je svobodna občina". V tem času so bile občine majhne in jih je bilo v deželi Kranjski skupno 501. Okvirni državni zakon iz leta 1862 je bil osnova za občinske rede in občinske volilne rede, ki so jih sprejeli v obliki zakonov za posamezne dežele. Kranjski deželni zakon je nato leta 1866 povzročil povečanje občin in s tem upad njihovega števila s 501 na 348. Mestne in podeželske občine so bile statusno izenačene z izjemo deželnih glavnih mest (v Sloveniji Ljubljana, Maribor, Celje in Ptuj), ki so bila na podlagi posebnega statuta izvzeta iz nadzora okrajev. Lokalna samouprava na širši teritorialni ravni v tem času ni obstajala, so pa obstajale močne ideje o tem, vendar podobno kot drugje na območju takratne Avstrije tudi na Kranjskem niso prodrle.

---

⁴ Poglavje o zgodovini lokalne samouprave v celoti povzemam po treh delih: Lokalna samouprava - Vlaj 1998 in 2004a, ter Haček 2005.

Vidovdanska ustava je leta 1921 postavila nova načela za ureditev lokalne samouprave s predvidevanjem vzpostavitve lokalne samouprave na treh ravneh - v občini, okraju in oblasti, pri čemer lokalna samouprava na okrajni ravni ni bila nikoli izpeljana.

Oblasti so predstavljale najvišjo raven lokalne samouprave v Kraljevini SHS do leta 1929, ko so jih zamenjale banovine in je bila samouprava v oblasteh po naročilu kralja Aleksandra ukinjena. Takrat je bilo na sedanjem ozemlju Slovenije 1.072 občin.

Leta 1933 je bila izvedena komasacija občin, katere posledica je bil upad števila občin na 362. Do druge svetovne vojne je v Dravski banovini prišlo do sprememb v številu občin, tako da jih je bilo v letu 1939 že 469.

Z nastankom socialistične Jugoslavije smo bili leta 1945 priča tudi koreniti spremembi lokalne samouprave. Pod vplivom sovjetske politične ureditve Slovenija preide pod model državne oblasti, ki je temeljil na načelu enotnosti oblasti. Načelo enotnosti je delovalo tako v horizontalnem kot v vertikalnem smislu. Oblast je bila monolitna in na vseh nivojih podrejena centralnim državnim organom.

Jugoslavija je sprva ponotranjila sovjetski model, leta 1950 pa je zaradi razdora z Informbirojem in hkratnim poizkusom osvoboditve od sovjetskega vzorca socializma postavila samoupravljanje kot vodilno idejo socializma. Sistem samoupravljanja je lokalnim skupnostim omogočil določeno avtonomijo, ki se je imenovala komunalni sistem. Leta 1955 je bila občina razglašena za komuno. Komuna naj bi bila temeljna celica družbe, kjer naj bi ljudje opravljali vse skupne - javne zadeve. Po ustavi je bila komuna temeljna družbenopolitična skupnost oziroma država v malem. Poleg lokalnih zadev je bila pristojna tudi za zadeve državnega pomena. Po nekaterih ocenah je bilo kar 85 odstotkov dejavnosti komun izvrševanje tedanjih jugoslovanskih in republiških predpisov. Lokalne zadeve so tako komune prelagale na krajevne skupnosti, ki jih je bilo v tistem času več kot 1.200.

Komune so bile veliko večje v primerjavi s povprečnimi evropskimi občinami. Povprečno so imele 31.740 prebivalcev in so obsegale 321 km² površine. Med leti 1955 in 1964 se je število okrajev zmanjšalo z 11 na 8, število občin pa s 130 na 62.

Z novo ustavo leta 1991 je bila prebivalcem Slovenije zagotovljena lokalna samouprava. Kot

že omenjeno je temeljni element sistema lokalne samouprave občina. V občini naj bi ljudje demokratično odločali o svojih neposrednih interesih na področjih komunale, varstva okolja, socialnega varstva in skrbstva, urejanja in gospodarjenja s prostorom.

2.2.3 Reforma lokalne samouprave v Sloveniji

Za potrebe boljšega razumevanja naše problematike, bom pod drobnogled vzela reformo lokalne samouprave v Sloveniji, ki poteka od vzpostavitve samostojne države.

Formalno se je reforma lokalne samouprave v Sloveniji začela s sprejemom Ustave RS v letu 1991. Zakon o lokalni samoupravi je bil sprejet 21. decembra 2003 in je pomenil zakonsko podlago za začetek reforme lokalne samouprave. V letu 1994 sledi vrsta zakonov, in sicer Zakon o referendumu za ustanovitev občin, Zakon o ustanovitvi občin ter določitvi njihovih območij, Zakon o lokalnih volitvah in financiranju občin, zakoni o področni zakonodaji, Zakon o upravi in Zakon o prevzemu državnih funkcij, ki so jih do konca leta 1994 opravljali organi občin. Pred ustanovitvijo prvih občin je bil Zakon o lokalni samoupravi že prvič spremenjen in dopolnjen. Postopek ustanovitve novih občin je bil zaključen s prvimi lokalnimi volitvami novembra 1994 in postopkom konstituiranja v začetku leta 1995. Teritorialno spremenjene občine so začele delovati s 1. januarjem 1995 (Vlaj 2004b, 69).

V postopku ustanavljanja novih občin v letih 1993 in 1994 sta bila pripravljena dva modela teritorialne oblikovanosti občin. Prvi model, temelječ na velikih občinah (najmanj 5.000 prebivalcev v občini), je predvideval 160 občin, drugi model manjših občin (najmanj 3.000 prebivalcev v občini) pa 240. Oba modela sta služila kot podlaga za razpravo o novih občinah (Čokert 2005, 209).

Zakon o referendumu za ustanovitev občin v letu 1994 je določal izvedbo posvetovalnih referendumov. 3. oktobra 1994 je bilo z Zakonom o ustanovitvi občin ustanovljenih 11 mestnih in 136 običajnih občin. Leta 1998 je bilo ustanovljenih še 45 občin, med katerimi pa niso vse ustrezale predpisanim merilom za ustanovitev. Leta 2002 je Slovenija dobila še eno novo občino. Skupaj jih je bilo 193. S 1. januarjem 2007 jr v Sloveniji po zadnjih posvetovalnih referendumih nastalo še 17 novih občin. Republika Slovenija je tako danes razdeljena na 210 občin.

Nova občina je temeljna lokalna skupnost, katere ustavno zasnovano pogojujejo skupne potrebe in interesi prebivalcev enega ali več naselij, ki sodelujejo pri upravljanju javnih zadev lokalne narave samostojno v razmerju do države (Vlaj 2004b, 80).

Tako kot pri definiranju lokalne samouprave gre tudi pri reformi lokalne samouprave za 5 poglavitnih sestavin:

- funkcionalna sestavina: prerazporeditev pristojnosti med državo in občinami kot temeljnimi samoupravnimi lokalnimi skupnostmi; uresničevanje načela subsidiarnosti s procesom decentralizacije;
- ozemeljska sestavina: ustanavljanje novih občin, ki so nadomestile nekdanje komune;
- organizacijska sestavina: novi razpored organizacije v občini, ki ga sestavljajo neposredno izvoljeni organi in oblike neposrednega sodelovanja državljanov pri odločanju v občini;
- finančno materialna sestavina: uresničevanje načel sorazmernosti sredstev z nalogami lokalnih skupnosti, solidarnosti do socialno šibkejših občin, pravice do lastnih virov lokalnih skupnosti itn.;
- pravna sestavina: položaj občine kot pravne osebe javnega prava in njena vključenost v celotni pravni sistem (Vlaj 2003, 118).

Pri uvajanju reforme lokalne samouprave v Sloveniji se je zapostavljalo več sestavin reforme, zlasti funkcionalna, finančna in regionalna. Kot ugotavljajo mnogi avtorji, je bilo najbolj problematično neupoštevanje oziroma nerazumevanje načela subsidiarnosti, ki ga bom podrobneje obdelala v naslednjem poglavju (Mlinar 2000; Vlaj 2004; Brezovšek 2005; Čokert 2005).

Za Slovenijo je bilo značilno hitro in radikalno drobljenje sistema lokalne samouprave, saj se je dajalo prednost zagovornikom lokalizma, ki so poudarjali zmanjševanje konfliktov med različnimi deli občin, vzpodbujanje stikov med državljanji in svetniki, povečanje solidarnosti med občani in politične participacije med državljanji. Manj je bila upoštevana nasprotna struja, ki je zagovarjala združevanje lokalne samouprave in s tem večjo učinkovitost javnih služb, povečano lokalno avtonomijo, večji obseg storitev lokalne ravni ter zmanjšanje potrebe državne pomoči (Brezovšek 2005b, 270–271).

Po zadnjih podatkih (30. 6. 2009) je povprečno število prebivalcev slovenske občine 9.725, ki se tako umešča v sredino v primerjavi z drugimi članicami EU. Najmanj prebivalcev živi v občini Hodoš (320 prebivalcev), največ pa v MOL (278.314 prebivalcev). Sedem občin šteje manj kot 1.000 prebivalcev, kar 103 občine štejejo med 1.000 in 5.000 prebivalcev, v 47 občinah živi med 5.000 in 10.000 ljudi, v 51 občinah biva od 10.000 do 100.000 prebivalcev, samo dve občini (Maribor in Ljubljana) pa imata več kot 100.000 prebivalcev (www.stat.si) Po teh podatkih več kot polovica slovenskih občin ne izpolnjuje priporočila o najmanj 5.000 prebivalcev v posamezni občini.

2.2.4 Kritike reforme lokalne samouprave v Sloveniji

Ob pregledu literature o reformi lokalne samouprave v Sloveniji se zdi, da si je stroka redko tako enotna kot ravno pri kritiki le-te.

Šmidovnik (1995) najprej izpostavi slabo obveščenost javnosti o problematiki lokalne samouprave. Mnenja je, da je vlada močno podcenjevala problematiko reforme lokalne samouprave. Le-ta te naloge ni štela za svojo in je prepustila pripravo Zakona o lokalni samoupravi državnemu zboru oziroma njegovi komisiji za lokalno samoupravo. Tudi politične stranke so se vključile šele ob koncu priprav, ko so spoznale, da bi lahko nove občine postale pomembna politična oporišča. Celoten strankarski prispevek k problematiki se je nanašal le na strankarske "koristi", pri čemer je desna struja videla boljše možnosti v centralistični usmeritvi z majhnimi občinami, leve stranke pa v decentralizmu velikih občin.

Nadaljuje z obsežno kritiko same ustave, ki vsebuje nejasne, celo zavajajoče formulacije, ki pomenijo tiho zmago centralistov v ustavni komisiji. V ustavi določeno delovno področje občine v državi je namreč izredno ozko in vnaprej določa majhne, malo pomembne in od države ločene občine, saj v njihovo pristojnost sodijo zadeve, ki jih občina lahko ureja samostojno in zadevajo zgolj prebivalce občine. Upravičeno je mnenja, da država s takimi formulacijami ostro ločuje med državo in lokalno samoupravo. Še posebej problematična sta bila (danes že spremenjena) 140. in 143. člen ustave, ki sta praktično onemogočala nastanek drugega nivoja lokalne samouprave.

Vsem kritikam botruje dejstvo, da smo bili v Sloveniji priča edinstvenemu pojavi v Evropi,

saj je reorganizacija lokalne samouprave sovpadala z reorganizacijo državne uprave. To je prevelik zalogaj v še tako organiziranih strukturah. Poleg tega je Slovenija edinstven primer v svetu, kjer teritorialna reforma ni bila stvar enkratne vsedržavne akcije, temelječe na zahtevnem študijskem projektu, temveč gre za stalno potekajoč proces, ki se uresničuje postopno na podlagi posebnega pravnotehničnega mehanizma, ki sproži vsake štiri leta akcijo za ustanavljanje novih občin. Ta pravnotehnični mehanizem od samega začetka ni deloval zadovoljivo. Povzročal je veliko ustavnih sporov, za problematična so se izkazala tako merila za ustanavljanje občin kot tudi sam postopek odločanja o ustanovitvi novih občin. Čeprav gre za odločanje o pomembnem političnem vprašanju notranjega razčlenjanja države, zadnje besede o ustanovitvi posamezne občine nima ne vlada ne državni zbor, temveč ustavno sodišče. Najbolj zaskrbljujoče pa je dejstvo, da pri taki ureditvi cikličnega nastajanja novih občin teritorialna podoba slovenskih občin nima in ne more imeti nobenega koncepta (Šmidovnik, 2006). V takih okoliščinah, ob pomanjkljivih organizacijskih pripravah in popolni odsotnosti političnega in strokovnega soglasja glede ciljev reforme lokalne samouprave, rezultat ne preseneča.

Šmidovnik tako že leta 1995 opozori na problematiko majhnih občin. Majhne občine ne morejo kakovostno opravljati svojih nalog zaradi pomanjkanja ustreznega strokovnega in političnega kadra ter finančnih sredstev. Težavna je tudi organizacija in opravljanje sodobnih javnih služb, saj je v ta namen potrebno povezovanje preko meja posameznih občin, kar pa je prav zaradi teh meja oteženo ali celo nemogoče. Vztrajanje na majhnih občinah krepi centralizem in izpodkopava temelje lokalne samouprave.

Vendar pa rešitve ne vidi niti v nasilnem združevanju občin⁵, saj naj bi bile na tak način ustvarjene umetne administrativne tvorbe osiromašene za vrsto bistvenih prvin občine, kot so emocionalna zavzetost, občutek solidarnosti prebivalstva, neposredni stik med posameznikom in občinsko skupnostjo, preglednost in razumljivost občinskih zadev, pojavljati bi se začeli antagonizmi med posameznimi naselji, s čimer bi take občine izgubile pomembne kvalitete, ki jih ločujejo od birokratskih državnih organizacij.

---

⁵ Prva evropska država, ki je (kljub pričakovanemu odporu prebivalstva) izvedla teritorialno reorganizacijo majhnih podeželskih občin, je bila Švedska. Od leta 1949 do leta 1974 se je število občin na Švedskem zmanjšalo z 2.300 na 278, povprečno število prebivalcev na občino pa je zraslo z 2.800 na okoli 30.000.

Zgornja dilema nakazuje, da gre pri reorganizaciji lokalne samouprave za izredno težavno vprašanje, katerega idealna rešitev ne obstaja ne v praksi ne v teoriji. Možno rešitev Šmidovnik (povzema po Humes in Harloff) vidi v občini, ki je dovolj velika za reševanje konkretnih razvojnih problemov in dovolj majhna, da ohranja atmosfero skupnosti, v kateri imajo posamezniki občutek vpliva na politiko skupnosti (Šmidovnik 1995, 68–69).

Brezovnik se sprašuje, ali so občine v Sloveniji v okviru svojih pristojnosti, ob veliki raznolikosti v obsegu in številu prebivalcev, ob neustreznem modelu njihovega financiranja, sploh zmožne izvajanja izvirnih nalog. Kot slabost (pre)majhnih občin navaja tudi korupcijo, nepotizem in šibko administracijo. V Sloveniji je po podatkih iz leta 2006 kar 23,3% občin, ki imajo zaposlenih do vključno pet uslužbencev in 54,4% občin z do 25 uslužbencev v občinski upravi. S tako osiromašenim upravnim sistemom nikakor niso sposobne izvajati z zakonom naloženih pristojnosti (Brezovnik 2008, 94–96).

Tudi Vlaj na več mestih omenja, da so bile v Sloveniji ustanovljene številne neracionalne občine z upravno organizacijskega vidika. Posledično upada interes občanov za aktivno sodelovanje v občinskih dogajanjih, na drugi strani pa se organi občine obnašajo, kot da povezovanje s prebivalci občine ni potrebno. Županski položaj je pravno in dejansko premočan, vloga občinskih svetov še ni realizirana, slednji veliko bolj sledijo političnim centralam v Ljubljani, kot da bi prisluhnili potrebam in zahtevam ljudi v občini (Vlaj 2006a,

54-55). Reforma lokalne samouprave v RS ni enkratno dejanje, temveč zapleten in dinamičen

proces, ki se bo nadaljeval v prihodnost. Lokalna samouprava se je uvajala v zelo kratkih

časovnih rokih. Pri tem je zaradi različnih političnih interesov prišlo do zapostavljanja

funkcionalnih, finančnih in regionalnih sestavin in s tem do skrajnosti, kot so: ustanovitev

velikih in zelo majhnih občin, nastanek “oskubljenih” občin iz prej preobremenjenih občin,

centralizem namesto regionalizma itd. (Vlaj 2005a, 29). Slovenska ustava precej omejuje delovno področje občine in prejudicira majhne, malo pomembne in od države ostro ločene

občine (Vlaj 2006a, 55). “Vzrok za to pa leži tudi v nerazumevanju načela subsidiarnosti, kot

ga pojmuje ECLS⁶. Z vidika načela subsidiarnosti se marsikateri segment naše reforme

pokaže jasneje, zlasti pa postanejo izrazitejše napake, slabosti in odstopanja od evropskih

standardov” (Vlaj 2005a, 29).

Drago Kos je v svoji raziskavi leta 1995 z naslovom *Konstituiranje novih občin v Sloveniji: Uvajanje lokalne samouprave*, zbral najbolj pogoste kritike na račun reforme lokalne samouprave, ki si po pogostosti sledijo takole:

1) država se je preveč centralizirala - 85,3%;

---

⁶ ECLS - European Charter on Local-Selfgovernment v nadaljevanju ELLS - Evropska listina lokalne samouprave.

- 2) preveč je bilo političnega dogovarjanja in premalo upoštevanja strokovnih podlag - 79,5%;
- 3) država naj se čim manj vmešava v delo občin - 73,8%;
- 4) hitrost spreminjanja občin je bila prevelika - 72,3%;
- 5) najprej bi morali urediti vsa druga vprašanja šele potem bi lahko uvedli tudi teritorialne spremembe - 68,7%.

Tudi Kos je mnenja, da je bila reforma lokalne samouprave v Sloveniji izvedena v mnogo prekratku času, na podlagi pomanjkljivih priprav in premalo podprta s stroko. O njej govori celo kot o poučni in paradigmatični zgodbi o tranziciji (Kos v Mlinar 2000, 13).

Mlinar ugotavlja, da obstoječi pravni red prostorsko in vsebinsko zamejuje vlogo lokalnih in regionalnih enot na ozko lokalne zadeve, kar vodi v vedno večjo siromašenje lokalne samouprave. Opozarja tudi na absurd preživele - tradicionalistične državocentrične miselnosti, katere cilj naj bi bil utrjevanje države kot celote, vendar z oslavitvijo vseh ožjih teritorialnih enot dosega diametralno nasproten učinek. "Gre za paradoks, da se reforma, ki naj bi pomenila okrepitev lokalne demokracije, opira na razlage, ki utemeljujejo dominacijo države ter podrejenost in odvisnost "ožjih družbenih skupnosti"' (Mlinar 2000: 414-415).

Nadalje meni, da je bilo ob uvajanju reforme lokalne samouprave sicer predstavljeno dosti primerjalno-pravnega gradiva od drugod, ni pa se upoštevalo novejših družboslovnih spoznanj, ki kažejo na dinamično preseganje lokalne zaprtosti, kakršno utrjuje naš pravni red. Tako se je prezrlo sociološke razprave od "prostora krajev" k "prostoru tokov", o razlikah med "starim" in "novim lokalizmom", o "novem regionalizmu", o "teledemokraciji", o "novi politični strukturi", ki kaže na izpodkopavanje toge, hierarhične teritorialne organiziranosti, ter nenazadnje o krepitvi raznih skupin, ki presegajo lokalne in nacionalno-državne okvire in nakazujejo dolgoročno perspektivo nastajanja globalne civilne družbe (Mlinar 2000: 423).

Tudi Čokert (2005, 215) navaja podobna spoznanja, ko govori o preveliki vlogi Državnega zbora RS in ustavnega sodišča pri vseh postopkih za ustanovitev novih občin (leta 1994, 1998 in 2002). Velik problem vidi tudi v izredni neuravnoteženosti med novonastalimi občinami. Na eni strani imamo izrazito razdrobljeno severovzhodno Slovenijo in velike občine na jugovzhodu in zahodu države. Po njegovem mnenju je nesmotrno tudi ustanavljanje mestnih občin na izrazito ruralnih predelih. Vsi ti dejavniki močno otežujejo izvajanje vseh petih sestavin reforme.

Ciril Ribičič se strinja, da je oblikovanje prevelikega števila premajhnih občin poglobilo prepad med njimi in vse bolj centralizirano državo. Predvsem je problematična finančna odvisnost takih občin od države, saj onemogoča uveljavljanje njihove avtonomije (Ribičič 2006, 146).

V dokumentu službe vlade republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko - poročilu o področju lokalne samouprave med leti 2004 do 2008 so izpostavljene naslednje pomanjkljivosti v procesu uresničevanja lokalne samouprave:

- pomanjkljivosti na področju finančne samostojnosti in trdnosti slovenske občine: viri financiranja občin niso bili sorazmerni z nalogami, ki so bile z zakonodajo prenesene na občine, s čimer je bilo ogroženo uveljavljanje finančne avtonomije občin kot ene temeljnih sestavin njihove funkcionalne samoupravnosti; vse manj občin je bilo sposobno samostojno financirati svoje naloge, velika večina jih je bila odvisna od finančne izravnave iz državnega proračuna;
- pomanjkljivosti na področju sodelovanja prebivalcev pri odločanju;
- pomanjkljivosti pri decentralizaciji upravljanja: vsi dosednji poskusi ustanovitve pokrajin so bili neuspešni. (Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko 2008).

Slovenija je leta 1996 ratificirala Evropsko listino lokalne samouprave (ELLS), ki vsebuje načela, usmeritve in konkretna pravila ravnanja pri urejanju lokalne samouprave. Listina je eden temeljnih dokumentov demokracije v Evropi in predstavlja pravni okvir za razmerja med državami in njihovimi lokalnimi oblastmi. Še dandanes je edini instrument, ki zavezuje države podpisnice z opredelitvijo bistvenih značilnosti lokalne samouprave.

Temeljno načelo listine je načelo subsidiarnosti. Načelo subsidiarnosti je ključno načelo za

razumevanje vloge lokalne samouprave v sodobnih demokracijah. Vsi prej omenjeni avtorji so si enotni, da se v Sloveniji to načelo ni upoštevalo v zadostni meri.

Gre za temeljno filozofsko načelo sodobne lokalne samouprave, način razmišljanja in

temeljno merilo kritičnega presojanja lokalne samouprave v posamezni državi. To

načelo ni povezano samo z vertikalno delitvijo oblasti oziroma javnih zadev na lokalne,

regionalne in državne oblasti, temveč tudi z vprašanji varovanja avtonomije in svobode

posameznika, velikosti lokalnih skupnosti, njihovega financiranja, organizacije in delovanja lokalnega upravnega aparata, regionalizacije idr. (Vlaj 2005b, 11).

Načelo subsidiarnosti je dinamičen koncept, ki ga je potrebno razlagati v skladu z družbenimi spremembami (Vlaj 2004a, 5). Osnovna ideja načela subsidiarnosti je, da se lahko politična oblast vmešava le v obsegu, ko družba in njeni konstitutivni deli niso sposobni zadovoljiti različnih potreb. Predstavlja splošno načelo institucionalne organizacije, ki teži k dajanju prednosti bazi pred vrhom in ima kot takšno različne definicije. Kot načelo socialne organizacije načelo subsidiarnosti torej pomeni, da se višja (državna) oblast lahko vmešava samo v obsegu, v katerem je nižja oblast dokazala svojo nezmožnost (Brezovnik 2008, 89-90).

V skladu z ELLS Svet Evrope - Kongres lokalnih in regionalnih oblasti opravlja analizo in monitoring pravne ureditve lokalne usmeritve držav članic. V Sloveniji je bil nadzor

ekspertne skupine opravljen ob prelomu leta 2000-2001. Na podlagi poročila je kongres maja 2001 sprejel priporočilo za pravno ureditev lokalne samouprave v Sloveniji.

Med drugim so v priporočilu poudarili:

- lokalnim skupnostim (občinam) je potrebno zagotoviti lastne finančne vire;
- merila zakona o lokalni samoupravi pri ustanavljanju novih občin je potrebno strožje

upoštevati in s tem preprečiti še večjo razdrobljenost;

- nujno je sodelovanje med Ministrstvom za finance in Ministrstvom za notranje zadeve, predvsem glede financiranja lokalnih skupnosti; lokalne skupnosti je treba

vključiti v razprave o financiranju ter v pripravo različnih drugih zakonov s področja

lokalne in regionalne samouprave,

- regijam v RS je treba določiti jasna pooblastila s spoštovanjem načela subsidiarnosti;

z občin naj se na regije prenesejo le naloge, ki jih zaradi svoje velikosti (majhnosti)

same niso sposobne opravljati;

- na regije, ki naj bi imele najmanj 100.000 prebivalcev naj se prenesejo številna

pooblastila državne uprave;

- regijam je potrebno zagotoviti zadostna sredstva in pri pripravi zakonodaje upoštevati

koncept iz ELLS, da se regionalni svetniki volijo neposredno (Vlaj 2005a, 39-40; Čokert 2005, 214).

Vlaj na tem mestu ugotavlja, da se navedena priporočila SE ne uresničujejo zadovoljivo.

Postopek decentralizacije Slovenije in s tem uresničevanja načela subsidiarnosti kot

temeljnega načela ELLS in Ustave EU se še ni začel. Za slovensko lokalno samoupravo je slabo, da niso bili sprejeti strokovni predlogi za ustavne spremembe na področju lokalne samouprave, da Zakon o pokrajinah in Zakon o ustanovitvi pokrajin ter o določitvi njihovih območij še nista prišla v zakonodajno proceduro, da nista bila sprejeta (novi) Zakon o lokalni samoupravi in (novi) Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, da ni bil pripravljen predlog novega zakona o financiranju občin ter da področje lokalne samouprave ni vključeno v Ministrstvo za javno upravo (Vlaj 2005a, 40).

Država kljub kritikam in priporočilu CLRAE ne samo, da ne upošteva le-teh, deluje celo v obratni smeri. Tako je, namesto da bi usmerila svoja prizadevanja v nastanek vedno večjih

občin, še znižala spodnjo mejo števila prebivalcev v posamezni občini.

Pojavlja se vedno več razvojnih dilem, za reševanje katerih postaja nacionalna država nezadostna, saj predstavlja premajhen ali prevelik prostorski okvir. Tako ji v reševanju lokalnih problemov primanjkuje empatičnosti za razumevanje lokalno-regionalnih posebnosti, hkrati pa je nekompetentna glede problematik, ki jih ustvarjajo procesi globalizacije in nadnacionalne integracije (Trček 2009, 2).

Vlaj predlaga ustanovitev posebne skupine neodvisnih strokovnjakov (po zgledu takšne skupine v Kongresu lokalnih in regionalnih oblasti Evrope - CLRAE) za spremljanje uresničevanja Evropske listine lokalne samouprave in drugih dokumentov SE na področju lokalne in pokrajinske samouprave v Sloveniji. Izhajajoč iz evropskih načel in standardov ter iz slovenskih razmer in potreb bi lahko skupina s svojimi stališči in pogledi veliko prispevala k reševanju doktrinarnih in praktičnih vprašanj. Neodvisno strokovno telo bi skupaj ustanovila Skupnost občin Slovenije in Združenje občin Slovenije, njegovi člani pa naj bi bili osebnosti, ki uživajo strokovni ugled na tem področju in so pripravljeni delovati v korist lokalne samouprave v Sloveniji (Vlaj 2005b, 10).

Da zgornje ugotovitve držijo priča tudi vzrok ustanovitve Združenja občin Slovenije, ki je bilo ustanovljeno 2. februarja 1999 na pobudo desetih manjših občin (Beltinci, Borovnica, Divača, Naklo, Podvelka-Ribnica, Preddvor, Rogašovci, Starše, Sv. Jurij ob Ščavnici in Vodice). Kot navajajo na svoji spletni strani, sta razloga za ustanovitev dva: porast števila in neustrezno financiranje občin. Nove občine so praviloma brez vsakršne upravne infrastrukture in nimajo zagotovljenih tako rekoč nobenih lastnih prihodkov (Združenje občin Slovenije 2009).

Vsa zgoraj navedena dejstva kažejo na nujno potreben ponoven premislek o ustreznosti tako reforme lokalne samouprave kot tudi regionalizacije Slovenije. Tudi trenutna trenja pri vprašanju ustanavljanja pokrajin med stroko in politično elito kažejo na preveliko moč in aroganco slednjih. Stroka je sicer navidezno vključena v proces reforme, vendar zaradi političnih apetitov po obvladovanju tako prostora kot finančnih tokov pri končnih odločitvah nezadostno upoštevana.

2.2.5 Velikost občin v Sloveniji

Eno glavnih in hkrati najtežjih vprašanj pri reformi lokalne samouprave je prav gotovo vprašanje optimalne velikosti posamezne občine.

Kot merilo za velikost občin se največkrat uporablja število prebivalcev. Za določene probleme je pomembno merilo tudi velikost ozemlja, ki pa zaradi sodobnih pogojev gibanja in življenja postopoma izgublja na pomenu (Grafenauer 2000, 52).

Pri omenjenem vprašanju sta v ospredju dve glavni teoriji (Swianiewicz v Brezovšek), in sicer reformistična teorija oziroma teorija obsega, ki zagovarja večje občine in njihovo združevanje s sloganom večje je močnejše, ter teorija lokalne izbire oziroma ideja lokalizma ki preferira nastanek majhnih občin na načelu majhno je lepo. Prva teorija je osnovana na ekonomiji obsega, kjer so marginalni stroški nižji pri večjih enotah. Večje enote so zmožne opravljati več nalog, v njih se lažje razvija pluralna družba, otežen je nepotizem in politični klientelizem, vzpodbujajo lokalni gospodarski razvoj ter omogočajo oblikovanje močne civilne družbe. Zagovorniki druge teorije navajajo prednosti manjših občin kot so tesnejši stiki med svetniki in državljani, večja enotnost, lažja izpeljava zadanih načrtov ter manj birokracije. Predstavniki manjših enot so v večji meri odgovorni svoji skupnosti, posameznik se lažje identificira z manjšo skupnostjo, zato je občutek skupnosti znotraj majhnih občin večji⁷ (Brezovšek 2005a, 76–77).

Po mnenju Brezovška je pri oblikovanju lokalnih skupnosti, kot osnove za lokalno samoupravo, potrebno najti srednjo pot med racionalnimi težnjami k večjim lokalnim skupnostim, ki temeljijo na njihovi ekonomsko-finančni sposobnosti za vse zahtevnejše in dražje zagotavljanje javnih služb in lokalne uprave, in težnjami k oblikovanju manjših lokalnih skupnosti, ki lahko zagotovijo neposreden vpliv prebivalcev na odločanje in zagotavljanje uresničevanja njihovih skupnih potreb in interesov. Iskanje te srednje poti ni le problem lokalne samouprave, temveč problem države v celoti (Brezovšek 2005a, 68).

---

⁷ Vseh teh utemeljitev ne smemo obravnavati abstraktno saj se jih veliko nanaša na naravo skupnosti (urbano/ruralno). Po nekaterih raziskavah je zaupanje v lokalno oblast optimalno pri velikosti občine 15.000 -20.000 prebivalcev, udeležba prebivalcev v javnem življenju pa je v glavnem povezana z izobrazbo.

Podobno Grafenauer (2000, 52–53) obravnava problem velikosti občin, saj gre po njegovem za problem istočasne zadovoljitve ohranjanja krajevne povezanosti in možnosti ekonomičnega delovanja, pri čemer prvi dejavnik deluje omejevalno, medtem ko je za drugega določena velikost predpogoj. Kljub temu, da je razumevanje o tem, kaj je prava oziroma idealna velikost občine v različnih časovnih in državnih okvirih različno, pa naj bi povsod veljalo splošno izhodišče, ki je v tem, da velikost občine ne sme presežati okvirov, ki bi oteževali ali onemogočali sodelovanje prebivalcev pri sprejemanju odločitev, ki se nanašajo na njihove lokalne interese oziroma zadeve.

Vlaj (2004a, 261) govori o “Ideji minimalne življenjske velikosti občin”, ki izhaja iz dejstva, da zelo majhne občine ne razpolagajo s sredstvi, ki so potrebna za upravljanje zapletenih javnih služb. Minimalna velikost se ujema s točko, s katere občina začne kot ekonomsko sposobna zagotavljati javne službe. Ker se ta točka od ene do druge javne službe razlikuje, je minimalna življenjska velikost občine odvisna od njenih pristojnosti”

Število občin se je v zadnjem desetletju v vsej vzhodni in srednji Evropi najbolj povečalo ravno v Sloveniji. Slovenija mora drobljenje občin nujno zaustaviti in narediti korak k boljšim rešitvam (Brezovšek 2005a, 74).

2.2.6 Regionalizacija Slovenije

Ena od rešitev in tudi glavna premisa pričujočega teksta je nujnost vzpostavitve srednjega nivoja lokalne samouprave/pokrajini/regij. Za racionalnejše delovanje države je potrebno opredeliti prostor, ki naj določa območje pokrajine.

Slovenska stroka je nadvse enotna v utemeljevanju ustanovitve drugega nivoja lokalne samouprave v Sloveniji, pri čemer je problem regionalizacije Slovenije – problem pokrajine (regije) – eno od najbolj temeljito in široko obravnavanih vprašanj s področja lokalne samouprave.

V postopku konstituiranja slovenske lokalne samouprave sta se v ustavnih razpravah oblikovala dva nasprotna tabora (centralistična in decentralistična struja), katerih glavna točka neujemanja je bil t.i. regionalizem. Glavna dilema spora je bila, ali naj se v vmesnem

prostoru med državo in občino ustanovijo še širše lokalne skupnosti ali ne. Bistvo te dileme je bilo v vprašanju ali bomo imeli v Sloveniji močno lokalno samoupravo, ki bo predstavljala protiutež državnemu centralizmu ali pa šibko lokalno samoupravo, ki bi omogočala centralistično upravljanje države (Šmidovnik 1995, 159–160).

Ciril Ribičič je označil slovenski sistem lokalne samouprave zaradi odsotnosti druge ravni za pomanjkljiv, skoraj invaliden. S tem Slovenija ne izpolnjuje niti minimalnih evropskih standardov za organiziranje lokalne samouprave (Ribičič 2006, 144).

Najpogosteje uporabljena argumenta za ustanovitev vmesne ravni sta politično-participativni, ki poudarja politične prednosti decentralizirano upravljane družbe, in kulturno-zgodovinski, ki sloni na pomembnosti globljih kulturno-zgodovinskih vezi, ki imajo povezovalno funkcijo med prebivalci različnih regij v državi. Bugarič opozarja na nujnost tretjega, ekonomskega argumenta, ki regijam zagotavlja ustrezne ekonomske vzvode za uresničevanje regionalne politike, saj po njegovem mnenju doseže oblikovanje regij svoj namen šele s hkratnostjo vseh treh argumentov (Brezovšek 2005c, 104–105).

Ribičič za ustanovitev pokrajin navaja več razlogov. Zmanjšanje negativnih učinkov drobitve lokalne samouprave v Sloveniji, pomemben prispevek k razvoju vertikalne delitve oblasti (med centralno oblastjo in lokalno samoupravo) in boljše možnosti Slovenije pri konkuriranju za evropska sredstva - enakomernejši regionalni razvoj (Ribičič 2006, 146–147). Zavrača pomisleke o smotrnosti regionalizacije Slovenije zaradi njene majhnosti s tezo, da ravno slovenska "majhnost" in raznolikost še v večji meri, kot to velja za večje evropske države, terjata racionalno izrabo omejenih notranjih moči in prilagajanje odločitev specifičnim potrebam in razmeram posameznih pokrajin (Ribičič 1998, 14).

Vlaj meni, da je regionalizacija Slovenije potrebna zaradi hitrejšega reševanja razvojnih problemov, zaradi zagotovitve procesa decentralizacije kot podlage za skladnejši razvoj celotne Slovenije. Pokrajine bi zapolnile vrzel med majhnimi občinami in državo, blažile bi preveliko moč države v odnosu do občin, opravljale bi naloge, ki presegajo zmogljivosti občin. Pokrajine so potrebne tudi zaradi uspešnejšega kandidiranja za sredstva EU za regionalni razvoj in za omogočanje čezmejnega sodelovanja lokalnih in regionalnih skupnosti (Vlaj 2003, 120-121; Vlaj 2005a, 37). Temeljni cilj uvedbe pokrajin pa je učinkovito in pregledno upravljanje za zagotavljanje kakovostnih storitev za lokalno in regionalno prebivalstvo (Vlaj 2007, 326).

Brezovšek navaja identične razloge, vendar jih razdeli na notranje in zunanje. Med notranje razloge uvršča zmanjševanje poglobljenih razlik med slovenskimi pokrajinami (po sprejetju nove slovenske ustave), ustavitev procesa marginalizacije vsega, kar ni državno središče, vedno večja centraliziranost države ter izboljšanje možnosti za konkuriranje za sredstva strukturnih regionalnih in drugih skladov EU. Zunanji razlog pa je nujnost pokrajin v Sloveniji zaradi primerljivosti z drugimi članicami EU (Brezovšek 2005c, 106–108).

Keating poudarja, da v centraliziranih državah brez regionalne ravn regije izredno težko izražajo, kaj šele uresničujejo svoje potrebe (Keating 1995, 12). Podobno razmišlja Grafenauer (2000, 53), ko trdi, da z razvojem družbe prihaja do povečanja potreb in interesov in s tem do vedno manjših možnosti, da bi se te potrebe uresničevale v ožjih teritorialnih okvirih. Raznovrstnost interesov, kar je posledica splošnega družbenega razvoja, torej nujno zahteva širše teritorialne okvire za njihovo zadovoljitev. Regionalna struktura je zaradi svoje namenskosti racionalnejša od enot višjih ali nižjih ravni. Ker jo je že v sami zasnovi možno oblikovati v skladu z načeli partnerstva, subsidiarnosti, demokratičnosti in celovitosti, je zmožna delovati kot posrednik med enotami nižje ravni, ki same delujejo razpršeno in enoto višje ravni, ki je preveč rigidna in neodzivna za učinkovito delovanje (Plazar Mlakar 2000, 91).

Trenutno so v ospredju razprave, kakšno število pokrajin bi bilo najbolj primerno za slovenski prostor. Stroka stremi k čim manjšemu številu pokrajin (6-8), medtem ko se politična sredina nagiba k večjemu številu pokrajin (14).

Upoštevajoč geografsko, poselitveno in gospodarsko sestavo Slovenije ter predvidene široke naloge pokrajin, je po mnenju večine strokovnjakov členitev na šest ali osem pokrajin najbolj smotrna glede na razmerje med učinkovitostjo in stroški (Vlaj 2007, 327).

Prednosti manjšega števila večjih pokrajin so: večja populacijska in ekonomska moč regije ter sposobnost oblikovanja gospodarskih združenj kot podlage za razvijanje regionalne zavesti, boljše možnosti za izvajanje regionalne razvojne politike, večje možnosti za uveljavitev regionalnega prostorskega planiranja, lažje izvajanje ekoloških sanacij in varovanja okolja, večje možnosti infrastrukturnih vlaganj, manj številčen državni aparat in cenejša uprava, večje število uporabnikov javnih funkcij, preprečevanje drobnih lokalizmov,

lažja uskladitev teritorialne organiziranosti različnih državnih služb ter lažja primerljivost s soseščino (Ravbar 1999, 98).

Zagovorniki večjega števila pokrajin se sklicujejo na občutek pripadnosti, ki se lažje razvije znotraj manjših enot⁸, boljša prilagoditev lokalnim in mikroregionalnim potrebam (Ravbar 2005b, 37). Nekdanja slovenska vlada (pod vodstvom J. Janše) je utemeljevala prednost 14 pokrajin s tem, da prebivalci lažje sprejmejo manjše ozemeljske enote. Členitev Slovenije na 14 pokrajin ima osnovo v teritorializaciji Slovenije iz 70-ih let na 12 planskih regij, ki je nastala za potrebe politike regionalnega razvoja, prostorskega planiranja in nekaterih javnih služb. Taka razdelitev naj bi v zadnjih desetletjih preizkušeno delovala (Vuk Dirnbek in Haček 2008, 207–211).

Stroka v večjem številu majhnih pokrajin vidi več slabosti kot prednosti. Res je, da manjše pokrajine ustvarjajo vtis o večji demokratičnosti, prebivalcem pogosto zagotavljajo lažjo uresničitev lokalnih interesov ter preprečujejo regionalni centralizem večjih mest, vendar istočasno spodbujajo lokalizem in drobni regionalizem, kar zaviralno deluje na medregionalno sodelovanje, gospodarsko so majhne regije šibke in nesposobne reševati konkretne razvojne probleme, pomenijo dražjo upravo in neobhodno državno subvencioniranje številnih regij. Načrtovanje in urejanje prostora, ekološkega varstva in infrastrukture je v primeru večjega števila regij težje. Veliko število manjših regionalnih enot pomeni tudi velike razlike v številu prebivalcev, zaposlenih, ustvarjenem kapitalu in dohodninski osnovi, z eno besedo razvitosti posameznih regij, kar je lahko izvor za številna politična nesoglasja (Ravbar 1999, 98; Vrišer 1999, 93).

---

⁸ Za primer kjer to ni delovalo - glej Mlinar (2000). V primeru občine Koper se je izkazalo, da z zmanjšanjem teritorialne velikosti občine ne zagotovimo večje medsebojne povezanosti krajev in prebivalcev.

3 RAZVOJNE DILEME LJUBLJANSKE URBANE REGIJE

V diplomskem delu se omejim na občine Ljubljanske urbane regije. Kot prebivalko Mestne občine Ljubljana me predvsem zanima, kakšno je stanje v občinah "pregovorno" najrazvitejše statistične regije v Sloveniji. V tem poglavju bom izpostavila osnovne značilnosti Ljubljanske urbane regije in nekatere od njenih razvojnih problemov.

Regionalna Razvojna agencija Ljubljanske urbane regije je bila ustanovljena januarja 2001 z namenom pospeševanja regionalnega razvoja tako znotraj države kot tudi med državami članicami Evropske unije. Leta 2007 je izdala publikacijo "Regionalni razvojni program Ljubljanske regije" za obdobje 2007 - 2013. V dokumentu je predstavljena ocena izvajanja programa za preteklo obdobje, trenutna analiza stanja Ljubljanske urbane regije (v nadaljevanju LUR), prednostne naloge, cilji, strategije ter ukrepi za doseganje teh ciljev.

Vizija razvoja LUR odseva želje in dolgoročne cilje regije in se glasi:

"Ljubljanska urbana regija je somestje, prepleteno z naravo. Regija bo s spodbujanjem ustvarjalnosti in sodelovanja dosegla visoko konkurenčnost v svetu in visoko kakovost življenja.

Položaj Ljubljane kot »evropske prestolnice« se bo odražal v celotni regiji."

V razvojnem programu so definirani trije pglavitni cilji. Ljubljanska urbana regija naj bi tako postala:

- delujoče somestje, kjer bo do leta 2013 več kot 80% ljudi imelo v povprečju manj kot 300 metrov zračne razdalje do javnih površin in javnega prevoza;
- regija ustvarjalnih ljudi in uspešnih podjetij, kjer želimo do konca leta 2013 dodano vrednost na zaposlenega povečati za 10%;
- regija z evropsko prestolnico, kjer je kakovost življenja najvišja v Evropi.

3.1 Osnovne značilnosti Ljubljanske urbane regije

Prebivalstvo v LUR se kljub pozitivnemu naravnemu prirastku stara. Indeks staranja prebivalstva je po zadnjih podatkih (2007) nekoliko nižji od slovenskega povprečja. Delež mladega prebivalstva se zmanjšuje počasneje, kot narašča delež starega prebivalstva, kar se odraža v koeficientih odvisnosti prebivalstva. LUR ima tako drugi najvišji koeficient odvisnosti mladih in skupni koeficient odvisnosti prebivalstva med vsemi statističnimi regijami v Sloveniji⁹. V letu 2007 je imela LUR najvišji selitveni prirast, kar jo še vedno definira kot najprivlačnejšo regijo. Tudi najvišje življenjsko pričakovanje je v povprečju značilno za LUR (Pečar 2008, 16-22).

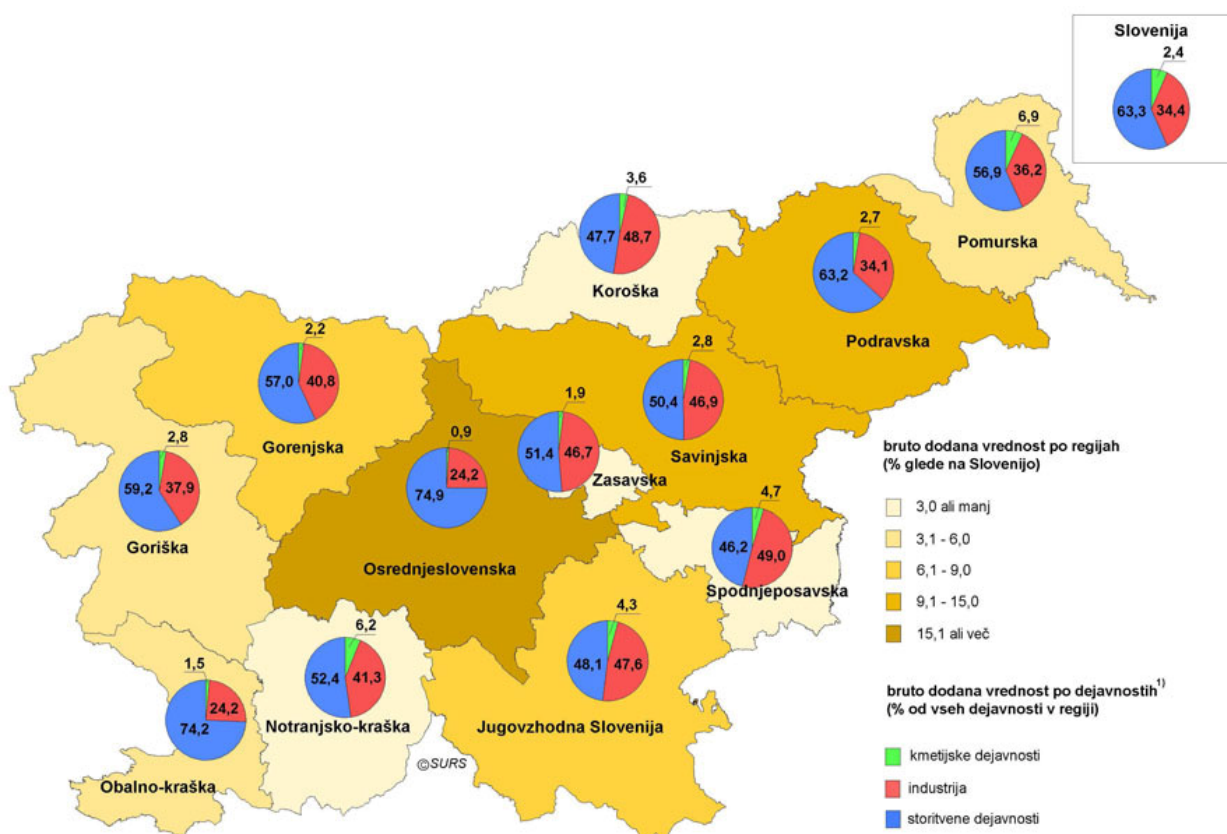
LUR ustvari največji delež bruto dodane vrednosti - BDV (skoraj 36% v letu 2005) in ta delež vsako leto še nekoliko poveča, kar je tudi posledica vloge Ljubljane kot prestolnice. Tudi po razvitosti, merjeni z BDP na prebivalca, dosega največje vrednosti. V letu 2005 je za 44,3% presegala slovensko povprečje, medtem ko so vse ostale statistične regije, razen obalno-kraške, pod tem povprečjem. V istem letu je imel povprečen prebivalec LUR kar 2,2-krat višji BDP v primerjavi s prebivalcem, glede na ta kazalec najmanj uspešne, Pomurske regije (Pečar 2008, 29-34).

Stopnja registrirane brezposelnosti je v LUR zmerna in ne izstopa glede na ostale regije v Sloveniji. V letu 2009 je bila 5,9 odstotna pri slovenskem povprečju 7,7 odstotkov. Posebnost LUR je v njeni stopnji strukturne brezposelnosti, in sicer je ta daleč največja med terciarno izobraženimi iskalci zaposlitve, saj znaša kar 14% (slovensko povprečje 10,1%). Velik delež je tudi med dolgotrajno brezposelnimi - 52,8% (slovensko povprečje 51,2%) in starejšimi od 50 let - 34,3% (slovensko povprečje 31,1%), zelo hitro pa znotraj LUR narašča tudi delež brezposelnih, ki so bili zaposleni samo za določen čas (za kar 8 odstotkov od leta 2000 do leta 2007) (Pečar 2008, 42-47).

---

⁹ S koeficientom odvisnosti prebivalstva merimo starostno odvisnost prebivalstva glede na delovno sposobno prebivalstvo (15–64 let), pri čemer je mogoče meriti koeficient starostne odvisnosti starega prebivalstva (nad 64 let), koeficient starostne odvisnosti mladega prebivalstva (0–14 let) ali pa starega in mladega prebivalstva skupaj.

Slika 3.1: Bruto dodana vrednost, statistične regije, 2006

1) Seštevki se zaradi zaokroževanja ne ujemajo

Vir: Statistični urad RS; Geodetska uprava RS.

Registrirana oziroma formalna stopnja zaposlenosti pove, kolikšen delež celotnega delovno sposobnega prebivalstva je zaposlenega. V letu 2007 je imela LUR nadpovprečno visoko stopnjo zaposlenosti – 63% (slovensko povprečje 60,4%). V tem obdobju je imela višji odstotek le še Notranjsko-kraška regija (64,2%).

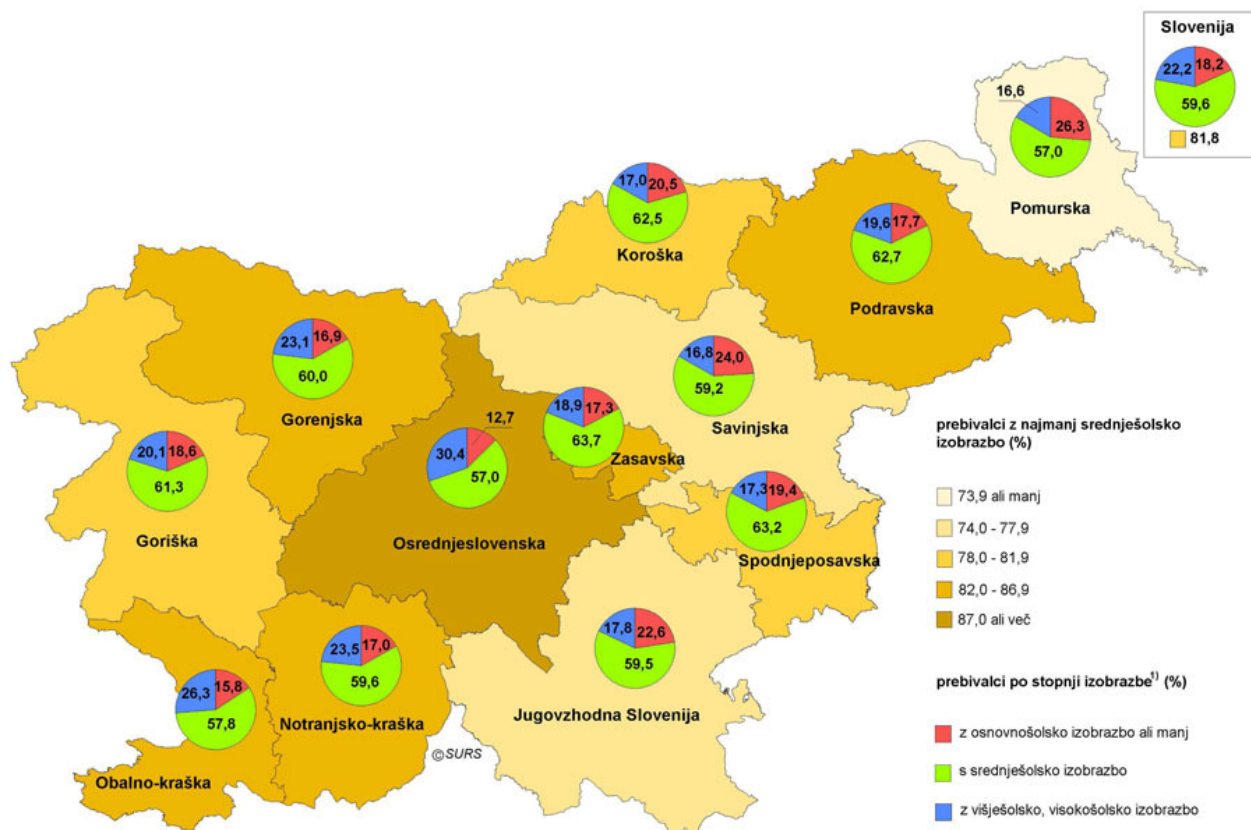
Delovna mesta so v Sloveniji zelo neenakomerno razporejena. Po pričakovanjih so najbolj skoncentrirana prav v LUR. Leta 2007 je bilo v LUR kar 32% vseh delovnih mest v Sloveniji, kar jo, glede na to, da v njej živi približno 25% slovenskega prebivalstva, uvršča med izrazito delovne regije. To je dobro vidno po visokem indeksu delovne migracije¹⁰ za

¹⁰ Kadar primerjamo delovna mesta s formalno delovno aktivnim prebivalstvom, imenujemo to indeks delovne migracije. Kadar je na nekem območju število delovnih mest enako številu tam živečega delovno aktivnega prebivalstva, ima regija izravnano bilanco ter indeks okoli 100. Pri primanjkljaju delovnih mest na nekem območju le-tega označimo kot »bivalno območje«, saj v glavnem prebivalci v njem bivajo, na delo pa hodijo drugam. V tem primeru je indeks manjši od 100. Ko je delovnih mest več, kakor ima določen teritorij na voljo delovno aktivnega prebivalstva zanje, ga označimo kot »delovno območje«, kamor hodi prebivalstvo na delo, biva pa drugje. Indeks je večji od 100.

LUR, ki znaša kar 122,4 (Pečar 2008, 52-58).

LUR dosega najvišjo izobrazbeno raven in s povprečno 11,27 leti šolanja na prebivalca v letu 2002¹¹ presega slovensko povprečje za slabih 6 odstotkov. Skladno s tem ima po novejših podatkih z leta 2007 podpovprečen delež prebivalstva z nizko izobrazbeno strukturo in najvišji delež prebivalstva z višješolsko izobrazbo ter delež vpisanih v terciarno izobraževanje (Pečar 2008, 61-64).

Slika 3.2: Prebivalci, stari od 25 do 64 let po izobrazbi, statistične regije, 2007

1) Seštevki se zaradi zaokroževanja ne ujemajo

Vir: Statistični urad RS; Geodetska uprava RS.

LUR prednjači tudi v številu gospodarskih družb. Leta 2007 je imelo tu sedež dobrih 45% gospodarskih družb, ki so zaposlovale 36,1% delavcev ter v njih ustvarile 45% celotnih prihodkov. Ti odstotki pa se iz leta v leto še povečujejo. V letih 2006 in 2007 ima najvišjo dodano vrednost na zaposlenega, kar je po mnenju nekaterih najboljši pokazatelj uspešnosti

¹¹ Podatek o številu let šolanja je dostopen samo ob popisu prebivalstva, zato je podatek nekoliko star. V nadaljevanju naloge sem ta kazalec nadomestila z deležem prebivalcev vključenih v terciarno izobraževanje.

gospodarskih družb. Tudi povprečna plača na zaposlenega v gospodarskih družbah je v LUR najvišja in presega slovensko povprečje za dobrih 10 odstotkov.

LUR je nekje v zlati sredini med slovenskimi regijami glede gospodarnosti poslovanja, merjeni z razmerjem med prihodki in odhodki. Po deležu ustvarjenih prihodkov na tujih trgih je celo podpovprečna, kar je posledica strukture gospodarstva, ki je manj izvozno naravnano (Pečar 2008, 69-80).

Komunalna infrastruktura regije je v primerjavi s slovenskim povprečjem dobro razvita, česar pa se ne more trditi za turistično infrastrukturo, saj je v letu 2003 v LUR zgolj 7,7 odstotkov vseh nastavitvenih kapacitet v Sloveniji.

Kvaliteta zraka se v urbanem okolju regije iz leta v leto slabša. Povečuje se letna koncentracija trdih delcev in ozona. Slednja je bila v letu 2003 kar 80 dni nad dovoljeno mejo 65 $\mu\text{g}/\text{m}^3$. Letna koncentracija dušikovih oksidov se zmanjšuje. Z vrednosti 64 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ v letu 2001 je leta 2003 padla na 49 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, glede na Uredbo o žveplovem dioksidu, dušikovih oksidih, delcih in svincu v zunanjem zraku pa le-ta po letu 2010 ne sme presegati 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$.

Stanje voda se ne izboljšuje, večina vodnih vodotokov sodi v 2. in 3. kakovostni razred (RRA LUR 2007, 7-17).

Če na kratko povzamem zgornje ugotovitve, je kakovost življenja v Sloveniji najvišja v LUR. Vendar pa so med občinami velike razlike v razvojnih možnostih, med občinami poteka izrazito tekmovanje namesto sodelovanja, številne občine LUR ne dojemajo kot primeren funkcionalni in teritorialni okvir za ustanovitev pokrajine (RRA LUR 2009, 2)

Za LUR je značilen intenziven proces suburbanizacije¹², ki ga je izgradnja avtocestnega obroča okrog Ljubljane in avtocestnega križa v Sloveniji še dodatno pospešila. Prometna situacija je v Ljubljani neugodna, saj promet osebnih vozil in tranzitni promet naraščata, zaradi česar prihaja do prometnih zamaškov in obremenitev okolja ter prebivalcev. Nastajajoče urbane strukture so prilagojene avtomobilu in dodatno spodbujajo rast prometa,

---

¹² V strokovni literaturi se s suburbaniziranimi področji najpogosteje označuje razvoj nastajajočih prehodnih območij, ki so posledica dinamičnih disperzijskih procesov potekajočih iz gosto naseljenih mestnih središč proti podeželju. Pojem suburbanizacija je pogosto simbol za nered nasproti urbani urejenosti.

hkrati pa upada ponudba javnega prevoza in varnost na cestah, čemur sledi upad mobilnosti in socialne vključenosti skupin prebivalcev brez osebnih avtomobilov (mladi, brezposelni, upokojenci) (RRA LUR 2007, 24).

Tudi Hočevar in Uršič omenjata procese suburbanizacije, ki so se okrepili zaradi visokih cen in nerazvitosti trga nepremičnin v Ljubljani ter prometne infrastrukture, ki je z gradnjo avtocest in rapidnim vzponom avtomobilskega prometa vplivala na nadaljevanje trenda selitve prebivalstva in ekonomske dejavnosti zunaj mestnih središč (glej tudi Ravbar 2005a, 33). Vse to vodi v postopno degradacijo naravnih virov in zmanjševanje pomena urbanih jeder v urbanem sistemu (Uršič in Hočevar 2007, 90-91).

Suburbanizacija in z njo selitev mlajšega dela populacije na obrobje je problematična za večja mesta (v našem primeru MOL), saj se jim s tem zmanjšuje priliv finančnih sredstev iz dohodnin. Ogrožena je tudi vitalnost mesta Ljubljana, saj z zmanjševanjem števila delovno aktivnega prebivalstva in gospodarskih dejavnosti postopoma izgublja prepotrebne vire za izboljšanje javno-prevozne infrastrukture, gradnjo neprofitnih stanovanj in oživitve mestnega jedra (Uršič in Hočevar 2007, 98-99). Tako mesta izgubljajo vlogo središčnosti, osiromašena je raznovrstnost vsebin, funkcij in prebivalstva, podeželje pa postaja vse bolj urbanizirano (Uršič in Hočevar 2007, 117).

Velikokrat se kot negativni rezultat stranski produkt suburbanizacije omenja stihjsko, neorganizirano, nekontrolirano potratno pozidavanje zemljišč v obmestjih (Dimitrovska Andrews 2000, 4; Rebernik 2004, 93; Ravbar 2005a, 32; Uršič in Hočevar 2007, 117). Nekateri avtorji za opisovanje tega pojava uporabljajo termin "Urban Sprawl", ki označuje izrazito razpršeno in nekontrolirano poselitev izven ali na obrobju obstoječih ruralnih naselij. V veliki večini so to novogradnje v obliki enodružinskih hiš oziroma takoimenovane "individualne samogradnje" (Rebernik 2004, 93; Ravbar 2005a, 32).

3.2 Razvojni problemi LUR

Na spletni strani Regionalne razvojne agencije LUR je Brigita Urbančič izpostavila naslednje temeljne razvojne porobleme regije:

- različne stopnje gospodarske razvitosti in posledično nižji življenjski standard prebivalcev posameznih občin;
- nezadovoljivo sodelovanje med organizacijami, ki lahko vplivajo na razvoj regije;
- promet, predvsem oblike in organizacija javnega potniškega prometa;
- na področju podjetništva: pomanjkanje finančnih virov za vlaganja v nove tehnologije in R&R in v razvoj novih proizvodov in storitev, pomanjkanje finančnih spodbud za izvajanje raznih krajših tečajev za podjetnike, štipendije za prenos znanja in prenos tehnologij (Know How) in odsotnost povezav med izobraževalno sfero in podjetji ter prenosa aplikativnih raziskav, idej, znanj in kadra iz ene v drugo sfero (RRA LUR 2008).

V odgovoru gre za povzetek SWOT analize, ki je del prej omenjene publikacije razvojne agencije LUR. V regionalnem razvojnem programu je izpostavljenih več problemskih področij LUR.

Kultura: dvojnost - po eni strani bi s komercializacijo kulture prišlo do razvrednotenja le-te, na drugi strani pa bo brez sodobnega poslovanja kultura zaradi pomanjkanja kadra počasi zamrla.

Gospodarski razvoj: izobraževalni sistem in tehnološko razvojne organizacije so premalo prilagojene zahtevam trgov. Brez sprememb na tem področju bodo podjetja izgubljala konkurenčno prednost in začela iskati nove centre razvoja. V času šolanja je premalo poudarka na timskem delu, kar za regijo predstavlja nevarnost v vseh dejavnostih in sektorjih.

Prostor: oblikovanje brezoblične metropole zaradi nenadzorovane, stihijske pozidave, popuščanje kapitalskim interesom pri prostorskem urejanju območij. Prevelik vpliv se daje trenutnim trendom namesto vpogledu v prihodnost.

Izobraževanje: nevarnost bega možganov, medtem ko vrhunski kadri že sedaj težje dobijo zaposlitev v regiji. Težje zaposljivi so tudi posamezniki z nižjo izobrazbo.

Komunalne storitve: neustrezna državna politika glede komunalne infrastrukture in cen lahko povzroči resen zaostanek pri vzdrževanju in investicijah ter dolgoročno ogrozi kakovost komunalnih storitev. Glavnina virov pitne vode je v plitvih prodnih vodonosnikih, kjer relativno hitro lahko pride do onesnaženja in s tem do prekinitve oskrbe.

Okolje: zaradi slabšanja stanja okolja lahko v mestnih jedrih pride do poslabšanja življenjskih pogojev. Slabo varovanje podzemnih voda lahko povzroči zapiranje posameznih delov vodooskrbnega sistema in trajno poškodovanje vodnih zajetij (RRA LUR 2007, 30).

3.2.1 Prostorska stiska v vzgojno varstvenih ustanovah.

V zadnjem času sta aktualna še najmanj dva problema, ki v SWOT analizi nista omenjena. Gre za vedno bolj pereče zadolževanje občin in pomanjkanje mest v vrtcih. Pri slednjem se kaže izrazita neelastičnost občin, ki naj bi bile dolžne zagotoviti prostor v vrtcih vsem otrokom. Čeprav se na prvi pogled ne zdi tako, sta problema med seboj tesno povezana. Država namreč občinam nalaga vedno nove naloge, ki jim občine zelo očitno niso kos. Tako se je malo pred zadnjimi državnozborskimi volitvami sprejela odločba, ki zagotavlja brezplačno varstvo za drugega in vsakega naslednjega otroka, ki je istočasno vpisan v vrtec (Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o vrtcih 2008). Ta ukrep je poleg nepremišljenega priseljevanja, gradnje stanovanjskih sosesk brez ustrezne spremljevalne infrastrukture (kamor spadajo tudi vrtci) in povečane natalitete, eden glavnih krivcev za prostorsko stisko. Problem namreč obstaja že od leta 2005 (glej Tabelo 3.1) in se vsako leto samo stopnjuje, občine pa na tem področju ne storijo nič, saj jim za gradnjo novih vrtcev zmanjkuje časa in sredstev. Gradnja novih prostorov se dolgoročno ne kaže kot optimalna rešitev, saj že ob laičnem pregledu demografskih trendov lahko zaključim, da bo "baby boom" v nekaj letih minil. V samo treh občinah (Brezovica, Log - Dragomer in Kamnik) so v namen reševanja omenjene problematike sprejeli pravilnik, ki staršem, katerih otroci niso dobili mesta v vrtcu, dodeljuje mesečne subvencije, ki bodo blažile razlike med plačevanjem javnega in privatnega varstva. Poleg reševanja teh problemov je zdaj zadnji čas, da se občine pripravijo na leto 2011, ko bodo nove številčnejše generacije začele z osnovnošolskim izobraževanjem.

Tabela 3.1: Število odklonjenih otrok v vzgojno varstvenih ustanovah v preteklem šolskem letu

	2006	2007	2008	2009
Borovnica	3	0	0	0
Brezovica	48	32	32	107
Dobropolje	0	0	0	0
Dobrova - Polhov Gradec	0	0	60	15
Dol pri Ljubljani	0	29	6	0
Domžale	243	301	373	235
Grosuplje	0	0	104	149
Horjul	12	0	21	22
Ig	14	33	40	32
Ivančna Gorica	133	173	160	122
Kamnik	445	150	390	350
Komenda	0	0	0	0
Litija	0	0	0	42
Ljubljana	175	250	791	2247
Logatec	20	14	63	108
Log - Dragomer	*	0	62	118
Lukovica	10	34	0	47
Medvode	0	45	48	29
Mengeš	0	0	0	206
Moravče	0	9	30	44
Škofljica	66	64	89	36
Šmartno pri Litiji	0	0	0	30
Trzin	17	0	17	0
Velike Lašče	0	0	0	0
Vodice	15	22	0	21
Vrhnika	0	53	17	126
SKUPAJ	1201	1209	2370	4086

Vir: Statistični urad RS (2010).

*ni podatka. Občina je bila v letu 2006 del občine Vrhnika

V informativni oddaji Odmevi so v zvezi z omenjeno problematiko soočili predstavnika občin župana Kamnika Antona Smolnikarja ter državno sekretarko Ministrstva za šolstvo in šport Alenko Kovšca kot predstavnico države. Dialog je potekal v klasičnem duhu prelaganja odgovornosti med državo in občinami.

Gospa Kovšca je v opravičilo države dejala, da jih je dvig natalitete presenetil, medtem ko bi občine morale spremljati demografske trende, saj so po zakonu o vrtcih za področje vzgoje in varstva zadolžene one. Župan Kamnika je poudaril, da so občine spremljale demografska

gibanja in so naval pričakovale, vendar so v reševanju konkretnega problema neučinkovite zaradi več dejavnikov. Za gradnjo vrtcev so namreč uzakonjeni zelo visoki in strogi normativi, postopek spremembe prostorskega plana je dolgotrajen in zapleten, problematičen je tudi novi Zakon o financiranju občin in nenazadnje imajo občine po njegovem mnenju veliko preveč zadolžitev. Državna sekretarka je odgovorila, da je na visokih normativih potrebno vztrajati, saj so v korist otrok, da si država prizadeva za bolj fleksibilen sistem s podeljevanjem koncesij za varstvo na domu ter da gre v konkretnem primeru za vprašanje prioritete občin. Čisto na koncu prispevka je gospa Kovšca dodala, da ima Slovenija preveliko število premajhnih občin (TV Slovenija, 2009).

3.2.2 Zadolženost občin

Drugi problem je vedno večje zadolževanje občin. Spodnja tabela nam kaže, kakšno je bilo stanje dolga občin LUR konec leta 2004 in 2007.

Tabela 3.2: Dolg občin

	Stanje zadolžitve 31. 12. 2004 v €	Dolg na prebivalca 31. 12. 2004 v €	Stanje zadolžitve 31. 12. 2007 v €	Dolg na prebivalca 31. 12. 2007 v €
Borovnica	0	0	0	0,00
Brezovica	0	0	0	0,00
Dobropolje	0	0	0	0,00
Dobrova - Polhov Gradec	0	0	0	0,00
Dol pri Ljubljani	0	0	585.581,45	116,86
Domžale	778.693,79	25,3994	401.995,29	12,40
Grosuplje	467.456,74	28,3153	2.802.223,99	156,96
Horjul	0	0	0	0,00
Ig	0	0	800.000,00	132,67
Ivančna Gorica	26.452,37	1,89977	16.712,84	1,15
Kamnik	0	0	0	0,00
Komenda	0	0	2.150.000,00	445,50
Litija	319.029,19	22,0736	66.860,00	4,57
Ljubljana	32.130.905,79	120,254	42.616.898,99	159,07
Logatec	319.490,01	27,6041	23.099,39	1,88
Log - Dragomer	*	*	0	0,00
Lukovica	0	0	194.736,53	36,93
Medvode	584.209,65	40,6633	1.099.566,01	74,33
Mengeš	0	0	0	0,00
Moravče	0	0	0	0,00
Škofljica	0	0	0	0,00
Šmartno pri Litiji	44.513,53	8,557	580.000,00	110,14
Trzin	0	0	0	0,00
Velike Lašče	42.967,92	10,9139	751.569,61	183,89
Vodice	0	0	0	0,00
Vrhnika	92.013,02	5,13637	6.597,76	0,44
SKUPAJ	34.805.731,99		52.095.841,86	

Vir: Ministrstvo za finance; Statistični urad RS; lastni izračuni.

*ni podatka. Občina je bila v letu 2004 del občine Vrhnika

Problem zadolževanja občin ni zgolj problem LUR, temveč gre za problem skoraj vseh slovenskih občin. MOL je daleč najbolj zadolžena občina v Sloveniji (nima pa najvišje

vrednosti zadolženosti na prebivalca). V letu 2008 se je zadolženost vseh slovenskih občin povečala za 54 odstotkov, k čemur je najbolj prispevala MOL, saj je svoj dolg povečala za 48 milijonov € glede na leto 2007. V letu 2008 je tako dolg MOL znašal 90 milijonov €, kar je skoraj tretjina skupnega dolga slovenskih občin, ki je konec leta 2008 znašal 296 milijonov €.

Občine se po mnenju predsednika računskega sodišča Igorja Šoltesa največ zadolžujejo za gradnjo šol, vrtcev in osnovne infrastrukture. Občine opozarjajo na dva glavna problema. Država s spreminjanjem zakonodaje spreminja standarde in pravila, finančno breme teh sprememb pa nosijo občine (devetletke, drugi otrok v vrtcu brezplačno, ...). Drugi problem je v tem, da so majhne občine ob svojem nastanku brez osnovne infrastrukture, za kar jim država po njihovem mnenju ne zagotavlja zakonsko predpisanih sredstev. Za mojo osnovno tezo je zanimiv podatek, da je stopnja zadolženosti višja v bolj razdrobljenih občinah (Šoltes v Marn, 2009).

Obstoječi Zakon o financiranju občin ne predpisuje nobenih sankcij za odgovorne za nastanek dolga. Ureditev glede zadolževanja občin je z vsako spremembo zakonodaje bolj liberalna, poleg tega pa občine nenehno iščejo nove mehanizme zadolževanja brez kršenja predpisanega limita zadolžitve. Šoltes rešitev vidi v uvedbi kazenskega pregona dejanj, ki škodujejo javnim financam. (Šoltes v Marn, 2009).

Že ta dva na hitro opisana razvojna problema kažeta na nujnost regionalno infrastrukturnega načrtovanja, ki pa brez obstoja (ne samo de facto) regij ni mogoče.

4 ŠTUDIJA RAZVOJNEGA POTENCIALA OBČIN LJUBLJANSKE URBANE REGIJE

4.1 Metodološki pristop

V zadnjem poglavju najprej s sekundarno analizo ocenim stanje posameznih občin LUR glede na že izračunan indeks razvojne ogroženosti. Podrobneje preverim povezanost števila prebivalcev v posamezni občini in stopnjo razvojne ogroženosti. Sledi razvrščanje občin LUR v skupine glede na njihov razvojni potencial. S pomočjo multivariatne analize občine glede na izbrane indikatorje razvrstim v skupine v dveh časovnih točkah.

4.2 Sekundarna analiza ocene indeksa razvojne ogroženosti

Indeks razvojne ogroženosti je sestavljen kazalnik, ki je bil v regionalno politiko Slovenije uveden s strategijo regionalnega razvoja leta 2001 kot osnova za dodeljevanje regionalnih spodbud (Pečar in Kavaš 2006, 9).

Indeks razvojne ogroženosti je v skladu z metodologijo izračunan na podlagi 11 kazalnikov :

1. Bruto domači proizvod na prebivalca
2. Osnova za dohodnino na prebivalca
3. BDV gospodarskih družb na zaposlenega
4. Stopnja registrirane zaposlenosti
5. Stopnja registrirane brezposelnosti
6. Indeks staranja prebivalstva
7. Delež prebivalstva priključenega na javno kanalizacijo
8. Povprečno število let šolanja
9. Delež površine območij Natura 2000
10. Delovna mesta na delovno aktivno prebivalstvo
11. Poseljenost območja

Indeks razvojne ogroženosti se uporablja od leta 2000 dalje kot orodje za določanje indikativnega obsega neposrednih regionalnih spodbud in za določanje prednostnih območij

za dodeljevanje regionalnih spodbud.

Indeks razvojne ogroženosti je relativni kazalec razvitosti razvojne regije, izračunan na podlagi ponderacije kazalcev razvitosti, ogroženosti in razvojnih možnosti. Izbor kazalnikov zajema 6 skupin kazalnikov: regionalna razvitost, prebivalstvo, trg dela, izobrazba, okolje in krajina¹³

Tako oblikovan indeks je izračunan na ravni statističnih regij in ga žal ni mogoče prenesti na teritorialno raven občin, saj podatki za bruto domači proizvod na prebivalca ter povprečno število let šolanja niso na razpolago. Zato je IRO občin izračunan le za preostalih devet kazalnikov in se uporablja zgolj kot ocena indeksa razvojne ogroženosti (Pečar in Kavaš 2006, 31).

Ocena IRO na ravni občin je izračunana tako, da je izbranih devet kazalcev najprej standardiziranih, nato pa je iz vrednosti za posamezno občino izračunano povprečje vseh devetih kazalnikov. To povprečje je končna standardizirana vrednost za posamezno občino in se giblje od 0 do 1, pri čimer višja vrednost pomeni ugodnejše kazalnike. Končna vrednost je izražena v inverzni obliki, tako da višja vrednost pomeni tudi večjo ogroženost.

Ker je največ očitkov prav glede na število prebivalcev in velikost občin sem izračunala stopnjo povezanosti med tema dvema spremenljivkama.

Za leto 2004 je IRO izražen v prvotni obliki (vrednosti 0 - 1), v letu 2007 pa je vrednost izražena v obliki indeksa ravni (Slovenija = 100).

---

¹³ Na 4. seji sosveta za regionalne statistike se je razvila razprava o vključitvi deleža površine NATURE 2000 od celotne površine med kazalnike indeksa razvojne ogroženosti. Pojasnjeno je bilo, da so nekatere regije želele, da se NATURA 2000 vključi, ker morajo regije z veliko površino NATURE 2000 skrbeti za vzdrževanje tega področja in zato potrebujejo več sredstev. Sama po sebi NATURA 2000 ne kaže na razvojno ogroženost regije.

Tabela 4.1: Indeks razvojne ogroženosti (izračunan na kazalnikih v obdobju 2002 - 2004) ter število prebivalcev v posamezni občini leta 2004

	IRO	Št. prebivalcev
Borovnica	0,592	3798
Brezovica	0,582	9769
Dobropolje	0,663	3651
Dobrova - Polhov Gradec	0,511	6817
Dol pri Ljubljani	0,397	4529
Domžale	0,364	30658
Grosuplje	0,417	16509
Horjul	0,350	2670
Ig	0,566	5679
Ivančna Gorica	0,540	13924
Kamnik	0,501	26917
Komenda	0,473	4567
Litija	0,660	14453
Ljubljana	0,374	267192
Logatec	0,479	11574
Lukovica	0,556	5099
Medvode	0,464	14367
Mengeš	0,369	6748
Moravče	0,500	4597
Škofljica	0,417	7513
Šmartno pri Litiji	0,597	5202
Trzin	0,203	3568
Velike Lašče	0,668	3937
Vodice	0,485	4011
Vrhnika	0,495	17914

Vir: Pečar in Kavaš (2006, 39).

Na prvi pogled ne zaznam očitne povezave med številom prebivalcev v občini in IRO.

Korelacijski koeficient zračunan med tema dvema spremenljivkama -0.2269 je sicer majhen, in statistično neznačilen, vendar kaže na rahlo povezanost. Ker je negativen, tudi potrjuje mojo hipotezo, da imajo višji indeks ogroženosti občine z manj prebivalci. Občina Trzin je kljub temu, da je njeno število prebivalcev pod priporočeno mejo, najmanj ogrožena občina. Podrobnejši vpogled v podatke nam razkrije, zakaj je temu tako. Občina Trzin ima kot izrazito delovna občina daleč najvišje število delovnih mest glede na delovno aktivno prebivalstvo, najvišjo vrednost dohodnine na prebivalca, razmeroma mlado strukturo prebivalstva (suburbanizacija) in tudi najbolj popolno priključenost na javno kanalizacijo.

Tudi Horjul je občina , ki ima število prebivalcev pod priporočljivo mejo 5000 in zelo majhen IRO. Vendar ima eno najvišjih vrednosti BDV na zaposlenega, najvišjo stopnjo zaposlenosti med občinami LUR ter zelo mlado prebivalstvo.

V Litiji, ki je po zgornjih podatkih med najbolj ogroženimi občinami, a ima za slovenske razmere veliko prebivalcev, smo priča najvišji stopnjo brezposelnosti, majhnemu deležu delovnih mest glede na delovno aktivno prebivalstvo in alarmantno nizki stopnji priključenosti na javno kanalizacijo.

Tabela 4.2: Indeks razvojne ogroženosti (izračunan na kazalnikih za leto 2007) ter število prebivalcev v posamezni občini leta 2007

	IRO	št prebivalcev
Borovnica	100,5	3.904
Brezovica	102,5	10.179
Dobropolje	97,2	3.727
Dobrova - Polhov Gradec	84,2	7.071
Dol pri Ljubljani	78	5.011
Domžale	64,7	32.410
Grosuplje	73,8	17.853
Horjul	68,5	2.729
Ig	94,5	6.030
Ivančna Gorica	85,5	14.519
Kamnik	75,1	28.033
Komenda	85,6	4.826
Litija	86,9	14.620
Ljubljana	37,7	267.920
Log - Dragomer	85	3.488
Logatec	90,3	12.298
Lukovica	89,6	5.273
Medvode	78,8	14.793
Mengeš	69	6.927
Moravče	90,1	4.794
Škofljica	83,8	8.028
Šmartno pri Litiji	97,6	5.266
Trzin	45	3.664
Velike Lašče	98,3	4.087
Vodice	89,6	4.262
Vrhnika	82,1	15.117

Vir: Sklep o določitvi stopnje razvitosti občin za leto 2008 (2008, 4676).

Izračun povezanosti IRO in števila prebivalcev v posamezni občini v letu 2007 pokaže veliko

močnejšo povezanost. Pearsonov korelacijski koeficient je v tem primeru $-0,609^{**}$ in pomeni srednje močno statistično značilno povezanost med tem dvema spremenljivkama.

Žal za leto 2007 nimam vhodnih podatkov, vendar lahko sklepam, da so vzroki odstopanj podobni tistim v letu 2004.

4.3 Dinamična analiza razvojnega potenciala občin na izbranih indikatorjih

Po pregledu literature s področja raziskovanja razvojnih procesov, človeškega razvoja in razvitosti posameznih teritorialnih enot, sem določila devet indikatorjev, s pomočjo katerih sem izvedla dinamično analizo razvojnega stanja občin LUR v dveh časovnih točkah; za leti 2004 in 2007.

Cilj analize je razvrstitev občin LUR v skupine v vsaki časovni točki, in sicer tako, da si bodo občine znotraj posamezne skupine čim bolj podobne in da se bodo skupine občin glede na izbrane indikatorje med seboj kar najbolj razlikovale.

Pri izbiri spodaj naštetih indikatorjev sem težila k zajetju vseh ravni kakovostnega življenja. Kljub temu sem nekatere ravni izločila zaradi premajhnega vpliva na končni rezultat.

Kljub zavedanju, da je zdravje ena ključnih pokazateljev razvite družbe; če povzamem definicijo Svetovne zdravstvene organizacije: "Zdravje je stanje popolne fizične, psihične in socialne blaginje in ne le odsotnost bolezni" (Hanžek 1998, 45), sem se odločila, da to raven izključim iz nadaljnje analize, saj sem mnenja, da so si razmere v posameznih občinah znotraj LUR precej izenačene.

Pri izboru kazalcev je bilo eno od ključnih meril razpoložljivost oziroma dostopnost na ravni občin. Kar nekaj željenih kazalcev ni dostopnih na ravni občin in je bilo potrebno izbrati nadomestne. Tak je na primer kazalec število let šolanja, ki je najcelovitejši od vseh kazalcev, ki kažejo na izobrazbeno raven prebivalstva. Omenjeni kazalec ima dve pomanjkljivosti za potrebe mojega raziskovanja, in sicer je dostopen zgolj za popisna leta ter le na ravni statističnih regij. V analizo sem želela vključiti tudi indikator, ki bi mi kazal stopnjo priključenosti prebivalcev posamezne občine na internet¹⁴, vendar tak podatek v Sloveniji na ravni občin še ne obstaja.

Pri naboru kazalcev sem poskušala slediti kriterijem za učinkovitost, ki jih je opredelil Janez Nared v svojem referatu z naslovom *Vloga statističnih kazalnikov pri spremljanju in vrednotenju regionalnega razvoja*. Ti kriteriji so:

---

¹⁴ Zanimiv bi bil na primer podatek o številu širokopasovnih priključkov na prebivalca posamezne občine.

- specifičnost: kazalci morajo ustrezati namenu, za katerega so bili izbrani;
- merljivost: kazalci morajo omogočati merjenje (tudi kvalitativni);
- dosegljivost: biti morajo dosegljivi tako za določeno časovno točko, kot za določen teritorialno enoto;
- realističnost: temeljiti morajo na realnih predpostavkah;
- jasnost: morajo biti razumljivi vsem uporabnikom in nedvoumno definirani;
- zanesljivost: merjenje indikatorjev mora biti zanesljivo;
- časovna opredeljenost: kazati morajo na dogajanje v točno določenem obdobju;
- cenovna ugodnost: kazalci morajo biti lahko dostopni (Nared 2003).

Izbrani indikatorji so naslednji:

1. Indeks staranja prebivalstva (STAR)
2. Odstotek brezposelnih s VI.,VII. stopnjo izobrazbe (BREZP)
3. Bruto dodana vrednost gospodarskih družb na zaposlenega (DODZAP)
4. Tekoči prihodek občine na prebivalca (TEKPRIH)
5. Indeks delovne migracije (DELMIG)
6. Študenti terciarnega izobraževanja po občini stalnega bivališča na 1000 prebivalcev (STUD)
7. Selitveni prirast med občinami na 1000 prebivalcev (SELPRI)
8. Povprečna mesečna neto plača na zaposleno osebo (NETOPL)
9. Bruto investicije v osnovna sredstva na prebivalca (BRUTOINV)

4.3.1 Definicije izbranih indikatorjev

1) Indeks staranja prebivalstva

Indeks staranja prebivalstva je razmerje med starim (stari 65 let ali več) in mladim prebivalstvom (stari od 0 do 14 let) pomnoženo s 100. Večji kot je indeks, večji je delež starega prebivalstva v posamezni občini, kar pa je razvojno neugodno (Statistični urad RS).

Indeks sem v analizo vključila, saj višji indeks staranja kaže na večje nesorazmerje med

starejšim in mlajšim prebivalstvom. Tako stanje je na ravni občin razvojno neugodno

predvsem zaradi pomanjkanja delovno sposobnega prebivalstva ter porasta izdatkov za zdravstveno in socialno varstvo ter nego starejših. Večji indeks staranja med drugim kaže na dejstvo, da določeno območje mladim ljudem ni privlačno za bivanje. Na tem področju gre morda tudi za manjko zaposlitvenih možnosti, zaradi česar se ljudje odseljujejo iz tega področja (Rovan in Sambt 2003, 267).

2) Odstotek brezposelnih s VI.,VII. stopnjo izobrazbe (strukturna brezposelnost)

O strukturni brezposelnosti govorimo, kadar med ponudbo delovnih mest in povpraševanjem po le-teh prihaja do kvalitativnih neskladij. Delovne sposobnosti iskalcev zaposlitve ne ustrezajo zahtevam prostih delovnih mest oziroma obratno: prosta delovna mesta niso prilagojena sposobnostim ljudi, ki iščejo zaposlitev (Drobnič 1986, 39). V mojem primeru neskladje, ki pogojuje strukturno brezposelnost, nastaja v stopnji izobrazbe oziroma usposobljenosti iskalcev zaposlitve.

Kazalec sem izbrala zaradi dejstva, da je v zadnjih letih značilno povečanje deleža brezposelnih s terciarno izobrazbo (Pečar 2008, 44). Visoko izobražena delovna sila prispeva

k hitrejšemu razvoju in povečuje konkurenčnost gospodarstva.

3) Bruto dodana vrednost (gospodarskih družb) na zaposlenega

Bruto dodana vrednost se izračuna tako, da se od kosmatega donosa iz poslovanja odšteje stroške blaga, materiala in storitev ter druge odhodke poslovanja, nato pa se deli s številom zaposlenih.

BDV gospodarskih družb na zaposlenega je kazalnik, ki kaže produktivnost dela v gospodarskih družbah. Izračunan je na podlagi podatkov iz poslovnih izidov gospodarskih družb, ki jih zbira Agencija RS za javnopravne evidence in storitve (Pečar in Kavaš 2006, 18).

4) Tekoči prihodek občine na prebivalca

Podatke o tekočih prihodkih občine sem pridobila na spletni strani Ministrstva za finance RS. Tekoče prihodke občine sem delila s številom prebivalcev posamezne občine v določeni časovni točki.

Tekoči prihodek občine na prebivalca je pokazatelj splošne ekonomske moči občine.

5) Indeks delovne migracije - delovna mesta na formalno aktivno delovno prebivalstvo

Indeks delovne migracije je razmerje med številom zaposlenih in samozaposlenih oseb v določeni teritorialni enoti dela in številom zaposlenih in samozaposlenih v teritorialni enoti prebivališča pomnoženo s 100. Iz statističnega zajetja so v celoti izvzeti kmetje zaradi dejstva, da imajo svoje prebivališče največkrat v neposredni bližini kraja dela in zato praviloma ne odhajajo v drugo občino zaradi dela. IDM je torej kazalnik, ki za določeno teritorialno enoto povezuje število delovnih mest s številom zaposlenih prebivalcev. Glede na vrednost tega kazalnika se posamezne teritorialne enote delijo na bivalna oziroma delovna območja (glej poglavje 3.1).

Omenjeni kazalec je zanimiv, saj posredno kaže na število delovnih mest v posamezni občini na aktivno delovno prebivalstvo. Če je indeks manjši od 100 je v obravnavani občini

primanjkljaj delovnih mest, in obratno presežek delovnih mest, kjer je indeks večji. Občine z večjim deležem delovnih mest imajo seveda boljši razvojni potencial.

6) Študenti terciarnega izobraževanja po občini stalnega bivališča na 1000 prebivalcev (število let šolanja)

Ker željeni indikator število let šolanja ni dostopen na ravni občin za željene časovne točke, sem se odločila za nadomestni indikator, in sicer za število posameznikov vpisanih v terciarno izobraževanje na 1000 prebivalcev.

Ta kazalec kaže na izobrazbeno strukturo prebivalcev posamezne občine in je pomemben, saj je izobrazba prebivalstva eden osnovnih dejavnikov regionalnega razvoja. Velja namreč predpostavka, da imajo občine z bolj izobraženim prebivalstvom višji BDP na prebivalca, boljšo splošno razvitost, strokovnejše kadre, posamezniki imajo višje dohodke in podobno (Rovan in Sambt 2003, 268; Pečar 2008, 60).

7) Selitveni prirast med občinami na 1000 prebivalcev

Selitveni prirast na 1000 prebivalcev je razmerje med selitvenim prirastom v koledarskem letu in številom prebivalstva sredi istega leta na določenem območju, pomnoženo s 1000 (stat.si) V mojem primeru so ta območja posamezne občine.

Na obseg selitvenega prirasta vplivajo predvsem ekonomski razlogi, kaže pa tudi na privlačnost določenega območja. Večji selitveni prirast povezujem z večjim razvojnim potencialom določenega območja.

8) Povprečna neto mesečna plača na delovno aktivno prebivalstvo

Povprečna mesečna plača je povprečni znesek, ki ga kot plačilo za mesec dela prejmejo zaposlene osebe v podjetju, družbi ali organizaciji. Delovno aktivno prebivalstvo sestavljajo zaposlene in samozaposlene osebe.

Povprečna mesečna plača na delovno aktivno prebivalstvo kaže na splošno blaginjo prebivalcev posamezne občine. Višja je, več sredstev se steka v občinsko blagajno in stopnja

razvojnega potenciala je večja.

9) Bruto investicije v osnovna sredstva na prebivalca

Bruto investicije v osnovna sredstva so dejanske bruto investicije v osnovna sredstva in njihovi viri v družbah, podjetjih in organizacijah. Kazalec sem izračunala tako, da sem znesek bruto investicij v osnovna sredstva delila s številom prebivalcev v posamezni občini.

Investicije v izrabo novih tehnologij in v proizvodnjo novih produktov so predpogoj za večanje konkurenčnosti. Večji je obseg investicij, večje so možnosti za razvoj posameznega območja.

4.3.2 Razvrščanje v skupine

Ker se vrednosti posameznih spremenljivk med seboj znatno razlikujejo, je prvi korak analize standardizacija spremenljivk, saj imajo spremenljivke s povprečno večjimi vrednostmi praviloma večjo težo pri razvrščanju v skupine kot spremenljivke z manjšimi vrednostmi (Ferligoj 1989, 20).

Spremenljivke sem standardizirala po naslednji formuli:

$$z_{ij} = \frac{x_{ij} - \min x_j}{\max x_j - \min x_j}$$

Tako so vrednosti vseh indikatorjev v intervalu 0 do 1. Pred začetkom analize sem še "obrnila" vrednosti nekaterih spremenljivk, tako da vse spremenljivke kažejo v isto smer. Večja vrednost posamezne spremenljivke pomeni ugodnejši kazalec za posamezno občino.

Pri razvrščanju v skupine sem uporabila hierarhično metodo razvrščanja, ki temelji na zaporednem združevanju dveh skupin v novo skupino. Prednost hierarhične metode je v tem, da ni potrebno vnaprej poznati števila skupin ter da je potek razvrščanja v skupine možno lepo grafično prikazati z drevesom razvrščanja oziroma dendrogramom (Ferligoj 1989, 26). Hierarhične metode se razlikujejo glede na mero različnosti med enotami, ki je v mojem primeru kvadrat Evklidske razdalje. Gre za Wardovo metodo, s katero se oblikuje skupine

tako, da se minimizira vsoto kvadratov razdalj posamezne enote od težišča v posamezni skupini, s čimer se ohranja homogenost skupin.

V prvem koraku analize sem preverjala povezljivost posameznih spremenljivk. Ugotovila sem, da se spremenljivke lepo povezujejo med sabo, prevladujejo srednje in močne povezave. Edina izjema je spremenljivka Indeks staranja prebivalstva, ki jo bom izločila iz nadaljnje analize (glej Prilogo Č).

V drugem koraku s pomočjo drevesa razvrščanja oziroma dendrogramom, ki prikazuje potek združevanja enot v skupine, določim optimalno število skupin. V mojem primeru so to 3 skupine. Hkrati dobim pripadnost posamezne občine v določeno skupino.

S pomočjo diskriminantne analize na koncu dobim dve funkciji, ki ju ustrezno poimenujem. Vsaka od teh funkcij razlikuje občine med seboj v največji meri. Razsevni grafikoni kaže položaj enot oziroma občin glede na obe funkciji, ki sta v grafu prikazani na X in Y osi, koherentnost skupin občin ter razlike med skupinami.

4.3.3 Rezultati razvrščanja za leto 2004
Slika 4.3: Občine po skupinah v letu 2004

1. skupina zajema 10 občin in predstavlja občine s srednjim razvojnim potencialom. Sem sodijo Borovnica, Brezovica, Dobrova - Polhov Gradec, Domžale, Kamnik, Komenda, Logatec, Medvode, Škofljica in Vrhnika. Zanimivost pri tej razporeditvi je, da vse občine, z izjemo Škofljice, ležijo severozahodno od Ljubljane oziroma na severozahodu LUR.

Sem sodijo občine, ki imajo vrednosti vseh indikatorjev nekje v sredini, se pravi imajo slabše (bolj neugodne) vrednosti od občin iz druge (najrazvitejše) skupine in ugodnejše vrednosti od občin tretje (najslabše razvite) skupine. Glede na tretjo skupino imajo višjo strukturno brezposelnost, kar je povezano z odstotkom vpisanih v terciarno izobraževanje, ki je v razvitejših občinah višji. Ta skupina se od bolj razvite skupine najbolj razlikuje v dodani vrednosti gospodarskih služb na zaposlenega, v višini povprečne neto plače in v višini bruto

investicij v osnovna sredstva na prebivalca, se pravi glede na ekonomski položaj posameznih občin. Od tretje skupine pa se najbolj razlikuje v tekočem prihodu na prebivalca.

2. skupina predstavlja občine z visokim razvojnim potencialom. V drugi skupini je 5 občin:

Dol pri Ljubljani, Horjul, Ljubljana, Mengeš in Trzin.

Občine v tej skupini imajo vrednosti vseh indikatorjev najugodnejše z izjemo selitvenega prirasta in odstotkom strukturne brezposelnosti. Velik odstotek strukturne brezposelnosti povezujem (kot že omenjeno) z višjo ravnjo izobrazbe v teh občinah. Ta skupina se tudi najbolj razlikuje od drugih dveh skupin.

V **3. skupini** pa so občine z nizkim razvojnim potencialom. Tudi v tej skupini je 10 občin: Dobrepolje, Grosuplje, Ig, Ivančna Gorica, Litija, Lukovica, Moravče, Šmartno pri Litiji, Velike Lašče in Vodice. Če je za prvo skupino veljalo, da so občine razporejene na severozahodni strani regije, velja za to skupino, da so vse občine, z izjemo Vodice, na jugovzhodnem delu regije.

Značilnost občin v tej skupini je, da so kazalci izrazito neugodni. Sicer imajo občine v povprečju malenkost višjo povprečno neto plačo na prebivalca, kot to velja za občine prve skupine, vendar je tekoči prihodek občine na prebivalca bistveno manjši. Prav tako sta odstotek študentov in dodana vrednost gospodarskih družb na zaposlenega v teh občinah najmanjša.

Strukturna matrika (glej Prilogo Č) pokaže, kateri indikatorji nasičijo posamezno funkcijo. Prvo funkcijo najbolj nasičijo strukturna brezposelnost, tekoči prihodek na prebivalca, delež študentov v občini in selitveni prirast. Prvo funkcijo poimenujem demografski kapital. Drugo funkcijo nasičijo povprečna neto plača, dodana vrednost gospodarskih družb na zaposlenega, indeks delovne migracije in višina bruto investicij v osnovna sredstva na prebivalca, zato jo poimenujem ekonomski kapital.

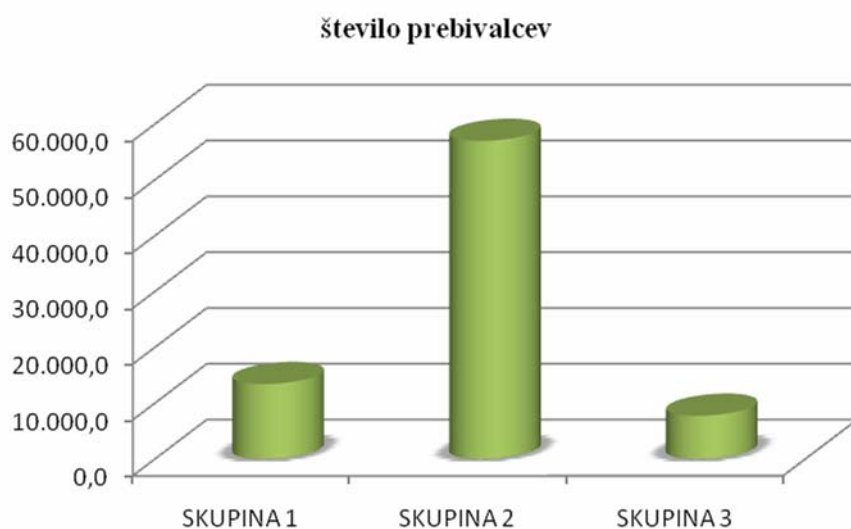
V razsevnem grafikonu (glej Prilogo Č) vidim, da so občine v prvi skupini precej razpršene. Funkcija 1 (Y os) oziroma demografski kapital ločuje prvo in drugo skupino od tretje, se pravi, da se prva in druga skupina od tretje, najmanj razvite, razlikujeta v demografskem kapitalu. Funkcija 2 (X os) oziroma ekonomski kapital, pa ločuje skupini 2 in 3 od skupine 1, kar pomeni, da se skupina občin s srednjim razvojnim potencialom od drugih dveh najbolj razlikuje glede na ekonomske spremenljivke.

Zanimajo me tudi povprečne vrednosti posameznih indikatorjev vsake skupine. Za ta pregled sem vzela vhodne, nestandardizirane podatke (glej Prilogo B). Dodala sem še podatek o številu prebivalcev v občinah, saj me zanima, ali moja hipoteza, da imajo bolj razvite občine v povprečju več prebivalcev, drži.

Tabela 4.4: Povprečne vrednosti indikatorjev v posamezni skupini za leto 2004

SKUPINA	ŠT. PREB	STUD	BREZP	NETOPL	TEKPRIH	DODZAP	DELMIG	SELPRI	STAR	BRUTOINV
1	13.389	58,48	11,14	147.703,4	537,15	5.821,89	54,48	6,06	79,82	0,72
2	56.941	65,92	12,10	178.173,8	606,35	8.353,68	132,28	5,30	82,16	2,84
3	7.706	49,19	5,10	152.060,0	386,81	5.031,21	45,87	6,94	82,54	1,79

Slika 4.5: Povprečno število prebivalcev v posamezni skupini za leto 2004

Zgornji prikaz potrjuje mojo hipotezo.

4.3.3 Rezultati razvrščanja za leto 2007

V analizi za leto 2007 sem ponovila vse korake analize za leto 2004. Prav tako sem izločila spremenljivko Indeks staranja prebivalstva.

Slika 4.6: Občine po skupinah v letu 2007

1. skupina zajema 9 občin in tudi v letu 2007 predstavlja občine s srednjim razvojnim potencialom. Sem sodijo Dol pri Ljubljani, Domžale, Grosuplje, Horjul, Ig, Ivančna Gorica, Medvode, Mengeš in Moravče.

Občine v prvi skupini imajo za razliko od leta 2004 ugodnejše vrednosti od tretje skupine pri vseh indikatorjih. Celo delež strukturne brezposelnosti je nižji, čeprav imajo v povprečju višji

delež študentov. V največji meri se od tretje skupine razlikujejo v povprečni neto plači, dodani vrednosti gospodarskih družb na zaposlenega in selitvenem prirastu. Od druge, najrazvitejše skupine, se najbolj razlikujejo v indeksu delovne migracije, bruto investicijah v osnovna sredstva in dodani vrednosti gospodarskih služb na zaposlenega. Pri ostalih indikatorjih imajo zmerno nižje vrednosti, ugodnejše vrednosti od 1. skupine pa beležim pri strukturni brezposelnosti in selitvenem prirastu.

2. skupina predstavlja občine z visokim razvojnim potencialom. V letu 2007 se v skupino občin z visokim razvojnim potencialom uvrstita samo občini Trzin in Ljubljana.

Občini v drugi skupini najbolj odstopata od drugih skupin v indeksu delovne migracije (predvsem na račun Trzina, ki je najbolj delovna občina v celi Sloveniji) in bruto investicijah v osnovna sredstva, vendar pa imata precej višji delež strukturne brezposelnosti kot občine v drugih dveh skupinah in v povprečju celo negativen selitveni prirast, kar pripisujem procesom suburbanizacije.

V **3. skupini** pa so občine z nizkim razvojnim potencialom. V letu 2007 se v to skupino uvrsti kar 15 občin. To so Borovnica, Brezovica, Dobropolje, Dobrova - Polhov Gradec, Kamnik, Komenda, Litija, Log - Dragomer, Logatec, Lukovica, Škofljica, Šmartno pri Litiji, Velike Lašče, Vodice in Vrhnika. Tretja skupina se je v primerjavi z letom 2004 povečala, kar kaže, da se stanje v času spreminja na slabše.

Občine v tej skupini imajo v povprečju najbolj neugodne vrednosti pri vseh spremenljivkah, razen pri deležu strukturne brezposelnosti in selitvenem prirastu, kjer imajo višje vrednosti od občin 2. skupine ter nižje vrednosti od občin 1. skupine.

Strukturna matrika (glej Prilogo D) v letu 2007 kaže naslednjo sliko: funkcijo 1 (Y os) najbolj nasičita indeks delovne migracije in bruto investicije v osnovna sredstva. Kot sem že ugotovila, se skupina 2 najbolj razlikuje od preostalih dveh skupin v teh dveh "lastnostih". Prvo funkcijo poimenujem delovni kapital. Funkcijo 2 (X os) nasičijo dodana vrednost gospodarskih družb na zaposlenega, povprečna neto plača, delež strukturne brezposelnosti, delež študentov in selitveni prirast. To funkcijo poimenujem ekonomski kapital. Ta funkcija tudi v letu 2007 ločuje skupini 2 in 3 od skupine 1, kar pomeni, da se skupina občin s srednjim razvojnim potencialom od drugih dveh najbolj razlikuje glede na prej omenjene spremenljivke. Žal glede na pojasnjevalne spremenljivke imeni teh dveh funkcij ne odražata njihovih lastnosti tako dosledno, kot je to veljalo za leto 2004.

Iz razsevnega grafikona (glej Prilogo D) je razvidno, da so skupine občin bolj koherentne, kot je to veljalo za leto 2004, predvsem skupini 2 in 3. Skupina 1 je malce bolj razpršena, vendar centroid še zmeraj lepo kaže na obstoječe razlike.

Zopet so me zanimala povprečne vrednosti vhodnih podatkov za posamezne skupine.

Tabela 4.7: Povprečne vrednosti indikatorjev v posamezni skupini za leto 2007

SKUPINA	ŠT. PREB	STUD	BREZP	NETOPL	TEKPRIH	DODZAP	DELMIG	SELPRI	STAR	BRUTOINV
1	11.674	62,69	9,37	821,17	668,22	33.525,46	60,89	9,86	85,04	1,40
2	135.792	66,29	22,73	875,26	724,58	38.072,28	268,50	-4,65	102,76	6,39
3	8.678	54,22	12,22	726,88	666,67	23.574,45	49,71	6,77	89,15	0,73

Slika 4.8: Povprečno število prebivalcev v posamezni skupini za leto 2007

Tudi v letu 2007 hipoteza, da imajo občine z višjim razvojnim potencialom v povprečju več prebivalcev, drži.

Zanimiv je primer občine Log - Dragomer, ki se je leta 2006 odcepila od Vrhnike in postala samostojna občina. Občina Vrhnika je leta 2004 sodila v skupino občin s srednjim razvojnim potencialom, v letu 2007 pa sta tako občina Vrhnika kot nova občina Log - Dragomer v skupini z najnižjim razvojnim potencialom. Če pogledam osnovne podatke za obe občini v letu 2007, vidim, da ima občina Log - Dragomer v izbranih indikatorjih bolj neugodne kazalce. Kljub nižjemu odstotku študentov ima kar dvakrat višji odstotek brezposelnih z višjo izobrazbo, nižji tekoči prihodek na prebivalca, nižjo dodano vrednost gospodarskih družb na prebivalca, nižji indeks delovne migracije, nižje bruto investicije in starejše prebivalstvo od

Vrhniko. Rahlo ugodnejšo sliko kažeta samo kazalca povprečno neto plače in selitveni prirast. Skleпам lahko, da drobitev občine Vrhnika ni koristila ne eni ne drugi novo nastali občini.

Če za konec strnem ugotovitve, lahko ponovim že zapisano misel, da se stanje s časom spreminja na slabše. Tako imamo leta 2007 samo dve občini z dobrim razvojnim potencialom (pet leta 2004) in 15 občin z zelo slabim (deset leta 2004). Dol pri Ljubljani, Horjul in Mengeš so občine, ki so leta 2004 skupaj z Ljubljano in Trzinom sodile v skupino z dobrim razvojnim potencialom, leta 2007 pa jih najdemo v skupini s srednjim razvojnim potencialom. Borovnica, Brezovica, Dobrova - Polhov Gradec, Kamnik, Komenda, Logatec, Škofljica in Vrhnika pa so občine, ki so bile leta 2004 v skupini občin s srednjim razvojnim potencialom, v letu 2007 pa v skupini z nizkim razvojnim potencialom. Znova sem si ogledala vhodne podatke. Tokrat sem občine razvrstila v vsakem indikatorju po vrstnem redu; od občine z najugodnejšo vrednostjo, do občine z najslabšo vrednostjo. Nato sem primerjala njihov položaj glede na dano leto. Mengeš je na lestvici najbolj padel pri dveh indikatorjih – povprečna mesečna neto plača na zaposleno osebo in tekoči prihodek občine na prebivalca. Horjul največji padec prav tako beleži pri tekočem prihodu občine na prebivalca, za razliko od Mengša pa še pri dodani vrednosti gospodarskih družb na zaposlenega ter bruto investicijah v osnovna sredstva. Pri občinah, ki so prešle iz skupine s srednjim v skupino z nizkim razvojnim potencialom, največji padec zaznam pri dodani vrednosti gospodarskih družb na zaposlenega in tekočem prihodu na zaposlenega. Stopnja strukturne brezposelnosti se je povečala v skoraj vseh občinah, prebivalstvo pa je brez izjem v vseh občinah starejše, kar je logična posledica dejstva, da se prebivalstvo v Sloveniji stara. Znova opažam, da se razlike med občinami ustvarjajo predvsem na področjih denarnih tokov. Večina občin je enostavno premajhnih, da bi pridobivale in generirale (pre)potrebna sredstva za normalno delovanje in obstoj. Še enkrat lahko torej potrdim tezo, zastavljeno v uvodu, da je v Sloveniji nujna uvedba regionalne ravni, ki bi te razlike blažila z ustreznim razporejanjem sredstev in tako omogočala enakomernejši razvoj vseh njenih delov.

5 SKLEP

Cilj pričujočega diplomskega dela je bil ugotoviti, katere občine znotraj Ljubljanske urbane regije imajo večji oziroma manjši razvojni potencial. Skušala sem tudi opozoriti na nujnost druge ravni lokalne samouprave, ki bi blažila razlike med posameznimi občinami z ustreznim (pre)razporejanjem sredstev.

Ob pregledu literature na temo konstituiranja lokalne samouprave v Sloveniji sem prišla do spoznanja, da je največkrat kritizirana lastnost le-tega pretirano drobljenje občin v vedno manjše, nesamostojne, oslABLJENE in osiromašene enote.

To dejstvo sem preverila s statističnimi metodami, in ga z redkimi izjemami tudi potrdila.

Prišla sem do zaključka, da že znotraj Ljubljanske urbane regije, ki velja za najbolj razvito regijo v državi, obstajajo precejšnje razlike v razvojnem potencialu občin. Na eni strani imamo Mestno občino Ljubljano in Trzin, ki krepko izstopata na vseh razvojnih področjih in na drugi strani občine kot so Borovnica, Brezovica, Dobropolje, Šmartno pri Litiji, Logatec, ki so po razvojnih lastnostih bližje slabše razvitim področjem Slovenije.

Zavedam se, da zgolj z danimi in izbranimi indikatorji nisem povsem ustrezno in zadostno opisala in prikazala razmer v posameznih občinah, saj za resnejši pretres problema potrebujem podrobnejši vpogled v prometno, komunalno, socialno infrastrukturo, vendar je bil moj cilj nakazati problem, ki nedvomno obstaja.

Lokalna samouprava je projekt, ki ni nikoli zaključeno dejanje (Vlaj 2004b). Za blaginjo celotne države je pomembna uravnotežena "razvitost" vseh njenih delov. Sodobne slovenske občine so sicer suverene, a praviloma strokovno prešibke, kadrovske nezadostno opremljene in premalo seznanjene z različnimi možnostmi sofinanciranja za učinkovit samostojni razvoj in reševanje razvojnih problemov.

Odsotnost regionalne ravni v Sloveniji razlike med občinami še pogloblja. Nujna je vzpostavitev ravnovesja med lokalnimi skupnostmi in državo s premišljeno vzpostavitvijo regij oziroma pokrajin. Le-ta ne sme biti rezultat trenutnih političnih apetitov, ampak mora sloneti na v prihodnost usmerjenem strokovnem diskurzu.

Ta sklep pišem v času, ko se nam obetata dve novi mali občini, Ankaran in Mirna. Zdi se, kot da se trdoglavo otepamo spoznanj iz neposredne preteklosti in vedno znova ponavljamo iste napake. Namesto, da bi se slovenska lokalna samouprava postopoma obrnila v pravo smer, priznala napake, in jih začela odpravljati, capljamo po poti preživetje in dokazano zgrešene miselnosti.

Slovenija lahko enakomernejši razvoj vseh svojih teritorialnih enot zagotovi samo z upoštevanjem novih družbenih razmer, ki zahtevajo korenit preobrat v razmišljanju razvojnih načrtovalcev. Trenutni statično, centralistično in birokratsko usmerjeni načini izvajanja razvojnih programov so obsojeni na neuspeh. Potreben je obrat celotnega miselnega sistema, ki naj temelji na celovitem razvojnem pristopu. Spremeniti se mora okorela miselnost, kjer zaledje služi centru tako, da se vzpostavi tudi obratne povezave. Za učinkovito reševanje razvojnih problemov mora politika sestopiti z državno centralističnega prestola in se približati življenjskim problemom "malega človeka".

6 LITERATURA

Bačlija, Irena in Marjan Brezovšek. 2006. Katalog kompetenc in regije v Evropski uniji - Kako močne naj bodo slovenske pokrajine. *Teorija in praksa* 43 (3–4): 406–426.

Brezovnik, Boštjan. 2008. Decentralizacija v teoriji in praksi. *Lex Localis: Revija za lokalno samoupravo* 6 (1): 87–103.

Brezovšek, Marjan. 2005a. Velikost in naloge občin v Sloveniji. V *Lokalna demokracija II:*

Uresničevanje lokalne samouprave v Sloveniji, ur. Marjan Brezovšek in Miro Haček, 68–85.

Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

--- 2005b. Problemi in perspektive lokalne demokracije v Sloveniji. V *Lokalna demokracija*

II: Uresničevanje lokalne samouprave v Sloveniji, ur. Marjan Brezovšek in Miro Haček, 263–

282. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

--- 2005c. *Lokalna demokracija v Republiki Sloveniji - Končno poročilo Ciljnega raziskovalnega poročila*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Center za politološka raziskovanja. Dostopno prek: http://www.e-participacija.si/files/koncno_porocilo-ldrs-2005.pdf (3. avgust 2009).

Bučar, Bojko. 1993. *Mednarodni regionalizem - mednarodno večstransko sodelovanje*

evropskih regij. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Čokert, Andrej. 1998. Nastajanje zakona o pokrajinah. V *Regionalizem v Sloveniji*, ur. Ciril Ribičič, 147–159. Ljubljana: Časopisni zavod Uradni list Republike Slovenije.

--- 1999. Evropska Unija in regionalizacija. V *Pokrajine v Sloveniji*, ur. Igor Vrišer, 15–17. Ljubljana: Vlada Republike Slovenije, Služba za lokalno samoupravo.

--- 2005. Teritorialni del reforme lokalne samouprave v Sloveniji. *Dela 2005* (24): 207–217. Dostopno prek: http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/geo/publikacije/dela/files/Dela_24/17cokert.pdf (7. avgust 2009).

Drobnič, Sonja. 1986. Polna zaposlenost delovne sile. *Družboslovne razprave* 3 (3): 31–42. Dostopno prek: <http://www.druzboslovnerazprave.org/media/pdf/clanki/Rdr3Drobnic.PDF> (13. september 2009).

Dimitrovska Andrews, Kaliopa. 2000. Procesi urbanizacije v Sloveniji in posledice na urbana omrežja. *Urbani izziv* 11 (1): 3–15.

Ferligoj, Anuška. 1989. *Razvrščanje v skupine - Teorija in uporaba v družboslovju*. Metodološki zvezki 4. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Dostopno prek: <http://vlado.fmf.uni-lj.si/vlado/podstat/mva/MZ4.pdf> (13. september 2009).

Grafenauer, Božo. 2000. *Lokalna samouprava na slovenskem: teritorialno - organizacijske strukture*. Maribor: Pravna fakulteta.

Haček, Miro. 2005. Zgodovinski kontekst nastajanja občin na slovenskem. V *Lokalna*

demokracija II: Uresničevanje lokalne samouprave v Sloveniji, ur. Marjan Brezovšek in Miro

Haček, 43–67. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Hanžek, Matjaž. 1998. *Poročilo o človekovem razvoju: Slovenija 1998*. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.

Hettne, Björn. 1999. The New Regionalism: A Prologue xv-xxix in Globalization and the new Regionalism: The Second Great Transformation. V *Globalism and the new regionalism*, ur. Björn Hettne, Inotai András in Sunkel Osvaldov, 1-24. Basingstoke in London: Macmillan Press. New York: St. Martin's Press.

Keating, Michael. 1995. Europeanism and Regionalism. V *The European Union and the Regions*, ur. Barry Jones in Michael Keating, 1–22. New York: Oxford University Press.

--- 1998. *The New Regionalism in Western Europe*. Cheltenham in Northampton: Edward Elgar.

Klemenčič, Marjan. 2005. Regija in regionalna struktura Slovenije. *Dela* 2005 (23): 5–58. Dostopno prek: http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/geo/publikacije/dela/files/dela_23/004_mmk.pdf (20. maj 2009).

Kos, Drago. 2000. Reform of local government in Slovenia. V *Local development and socio-spatial organization : trends, problems and policies: the case of Koper, Slovenia*, ur. Zdravko Mlinar, 7–16. Budapest: Open Society Institute.

Lajh, Damjan. 2006. *Evropeizacija in regionalizacija: spremembe na (sub)nacionalni ravni in implementacija kohezijske politike v EU v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Marn, Urša. 2009. Čas za uvedbo kazenskega pregona. *Mladina* (23). Dostopno prek: http://www.mladina.si/tednik/200923/cas_za_uvedbo_kazenskega_pregona (12. avgust

2009).

Ministrstvo za finance. *Podatki občin o realiziranih prihodkih in drugih prejemkih ter odhodkih in drugih izdatkih splošnega dela proračuna ter o realiziranih odhodkih in drugih izdatkih posebnega dela proračuna*. Dostopno prek: http://www.mf.gov.si/slov/fin_loksk/obrazec_P_P1/real_P_P1.htm (17. september 2009).

Mlinar, Zdravko. 1975. *Dimenzije, stopnje in dinamika razvoja občin v SR Sloveniji*. Dubrovnik 18–22.VI.

--- 1992a. *Globalization and territorial identities*. Aldershot (etc.): Avebury.

--- 1992b. Teritorialne identitete v nastajajoči svetovni družbi. *Teorija in praksa* 29 (5–6): 450–462.

--- 1994. *Individuacija in globalizacija v prostoru*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in Umetnosti.

--- 2000. "Glokalizacija" ali getoizacija lokalne demokracije? *Teorija in praksa* 37 (3): 413–436.

Nared, Janez. 2002. Razvitost slovenskih občin in nadaljnje razvojne perspektive. *Geografski vestnik* 74 (2): 33–46. Dostopno prek: <http://zgds.zrc-sazu.si/gv74-2-nared.pdf> (15. avgust 2009).

--- 2003. *Vloga statističnih kazalnikov pri spremljanju in vrednotenju regionalnega razvoja*. Dostopno prek: <http://www.stat.si/radenci/referat/NARED.doc> (15. avgust 2009).

Pečar, Janja. 2005. Regije 2005 – izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah. *Delovni zvezek XIV* (9). Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/dz/2005/dz9-05.pdf (12. avgust 2009).

--- 2008. Regije 2008 - Izbrani socioekonomski kazalniki po regijah. *Delovni zvezek XVII* (13). Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/dz/2008/

dz13-08.pdf (12. avgust 2009).

Pečar, Janja in Damjan Kavaš. 2006. Metodologija izračuna indeksa razvojne ogroženosti za obdobje od 2007 do 2013. *Delovni zvezek XV* (6). Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/dz/2006/dz06-06.pdf (12. avgust 2009).

Petrovčič, Peter. 2007. "Vlada očitno meni, da politična realnost prevlada nad vsako argumentacijo stroke." - Dr. Janez Šmidovnik. *Mladina* (25). Dostopno prek: http://www.mladina.si/tehdnik/200725/clanek/slo-intervju--peter_petrovcic/ (17. september 2009).

Plazar Mlakar, Manca. 2000. Nekaj misli o regiji. *Urbani izziv* 11 (2): 91-94.

Ravbar, Marjan. 1999. Oblikovanje pokrajin in njihova vloga pri regionalnem razvoju. V *Pokrajine v Sloveniji*, ur. Igor Vrišer, 96–102. Ljubljana: Vlada Republike Slovenije, Služba za lokalno samoupravo.

--- 2005a. "Urban sprawl": Popačena slika (sub)urbanizacije v Sloveniji? *Geografski vestnik* 77 (1): 27–36. Dostopno prek: <http://zgds.zrc-sazu.si/gv77-1-ravbar.pdf> (5. september 2009).

--- 2005b. Dejavniki regionalnega razvoja v pokrajinski členitvi Slovenije. *IB revija za strokovna in metodološka vprašanja* 39 (1–2): 34–49. Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/ib/2005/ib1-2-05.pdf#3 (5. september 2009).

Rebernik, Dejan. 2004. Razvoj prebivalstva v Ljubljanski urbani regiji. *Dela* 2004 (22): 89–99. Dostopno prek: http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/geo/publikacije/dela/files/dela_22/012_rebernik.pdf (8. avgust 2009).

Regionalna razvojna agencija Ljubljanske urbane regije. 2007. *Regionalni razvojni program Ljubljanske urbane regije 2007-2013*. Dostopno prek http://www.ruralur.si/fileadmin/user_upload/razvojni_dokumenti/RRPLUR/RRP_LUR_2007_2013_17_4_2007.pdf (17. maj 2009).

Regionalna razvojna agencija Ljubljanske urbane regije. 2008. *Vprašanja in odgovori*. Dostopno prek: http://www.rralur.si/html/vprasanja_odgovori.htm (3. maj 2009).

Regionalna razvojna agencija Ljubljanske urbane regije. 2009. *Strokovne podlage za pripravo regionalnega prostorskega načrta Ljubljanske urbane regije – zaključno poročilo projekta*. Dostopno prek: http://www.rralur.si/fileadmin/user_upload/projekti/Prostor/koncnoDopolnjeno/SPRPN_LUR_Zaklju%C4%8Dno_poro%C4%8Dilo_projekta_091118.pdf (5. maj 2010).

Ribičič, Ciril. 1998. Za regionalizem in zbor pokrajin – Teze za spremembo ustave. V *Regionalizem v Sloveniji*, ur. Ciril Ribičič, 11–32. Ljubljana: Časopisni zavod Uradni list Republike Slovenije.

--- 2006. Evropski vidiki regionalizacije Slovenije. *Uprava IV* (2–3): 143–150. Dostopno prek: http://www.fu.uni-lj.si/uprava/clanki/letnikIV,%C5%A1tevilka2-3,2006/LET_IV_%20STEV%202_3_december2006_RIBICIC.pdf (17. maj 2009).

Rovan, Jože in Jože Sambt. 2003. *Socio-economic Differences Among Slovenian Municipalities: A Cluster Analysis Approach*. Metodološki zvezki 19, 265-278. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Dostopno prek: <http://mrvar.fdv.uni-lj.si/pub/mz/mz19/rovan.pdf> (5. avgust 2009).

Sicherl, Pavle. 1990. *Slovenija zdaj: primerjava indikatorjev razvitosti*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.

Sklep o določitvi stopnje razvitosti občin za leto 2008. Uradni list Republike Slovenije 43/2008. Dostopno prek: http://www.uradni-list.si/_pdf/2008/Ur/u2008043.pdf (15. avgust 2009).

Služba vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko. 2008. *Področje lokalne samouprave - 2004-2008*. Dostopno prek: <http://www.svlr.gov.si/fileadmin/svlr.gov.si/pageuploads/lok-sam05/podrocje-lok-sam-04-08.zip> (20. maj 2008).

Statistični urad Republike Slovenije. Dostopno prek: <http://www.stat.si/> (1. junij 2010).

Stoker, Gerry. 2004. New localism, Progressive Politics and democracy. V *Restating the state?* ur. Andrew Gamble in Tony Wright, 117-129. Malden: Blackwell.

Strassoldo, Raimondo. 1990. Lokalna pripadnost in globalna uvrstitev, *Družboslovne razprave* 7 (10): 64–76. Dostopno prek: <http://www.druzboslovnerazprave.org/media/pdf/clanki/dr10Strassoldo.PDF> (20. maj 2009).

Šmidovnik, Janez. 1991. Lokalna samouprava, centralizem in regionalizem. *Teorija in praksa* 7 (1–2): 874–885.

--- 1995. *Lokalna samouprava*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

--- 2006. Napačna smer. *Mladina* (16). Dostopno prek: http://www.mladina.si/teodnik/200616/clanek/slo--lokalna_samouprava-janez_smidovnik/ (5. junij 2009).

Trček, Franc. 2009. *Strokovne podlage za pripravo regionalnega prostorskega načrta Ljubljanske urbane regije*. Zaključno poročilo projekta Strokovne podlage za pripravo regionalnega prostorskega načrta Ljubljanske urbane regije, priloga 7, Sociološki vidiki. Dostopno prek: http://www.rralur.si/fileadmin/user_upload/projekti/Prostor/koncnoDopolnjeno/SPRPN_LUR_Priloga_7_Sociolo%C5%A1ki_vidiki_091118.pdf (15. maj 2010).

TV Slovenija, 1. Program. 2009. *Odmevi*. Ljubljana, 4. september.

Uredba o standardni klasifikaciji teritorialnih enot. 2007. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=78118> (2. september 2009).

Uršič, Matjaž in Marjan Hočevar. 2007. *Protiurbanost kot način življenja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Ustava Republike Slovenije. Uradni list Republike Slovenije 33/1991. Dostopno prek: http://www.uradni-list.si/_pdf/1991/Ur/u1991033.pdf (5. avgust 2009).

Vlaj, Stane. 1998a. *Lokalna samouprava, Občine in pokrajine*. Ljubljana: Fakulteta za

družbene vede.

--- 1998b. Svet Evrope in regionalizem. V *Regionalizem v Sloveniji*, ur. Ciril Ribičič, 95–120. Ljubljana: Časopisni zavod Uradni list Republike Slovenije.

--- 2003. Lokalna in regionalna samouprava v Evropi in pri nas. *Uprava I* (2): 104–125.

--- 2004a. *Lokalna samouprava, Teorija in praksa*. Ljubljana: Fakulteta za upravo.

--- 2004b. Lokalna skupnost - izzivi 21. Stoletja. V *K razvoju telecentrov v Sloveniji*, ur. Dimitrij Jeraj in Jelka Vintar, 62–92. Ljubljana: Bons.

--- 2005a. Lokalna samouprava v Sloveniji: Centralizem ali decentralizacija. V *Lokalna demokracija II: Uresničevanje lokalne samouprave v Sloveniji*, ur. Marjan Brezovšek in Miro

Haček, 25–42. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

--- 2005b. Skupina neodvisnih strokovnjakov za lokalno samoupravo. *ČaSOspis* (30/31): 10–14.

--- 2006a. Načela in dobre prakse upravljanja občin. *Uprava IV* (1) 2006: 47–61. Dostopno prek: http://www.fu.uni-lj.si/uprava/clanki/letnikIV,%C5%A1tevilka1,2006/LET%20IV_%20STEV%201_avgust%202006_VLAJ.pdf (8. maj 2009).

--- 2006b. Pokrajine in decentralizacija Slovenije. V *Posvet o regionalizaciji - uvedba pokrajin*, ur. Stane Vlaj, 7–15. Ljubljana: Fakulteta za Upravo. Dostopno prek: http://www.fu.uni-lj.si/IC/posveti/zbornik_regionalizacija.pdf (2. maj 2009).

--- 2007. Pokrajine v Sloveniji in Evropski uniji. *Javna uprava* 43 (2): 305–329.

Vrišer, Igor. 1998. O regionalizaciji Slovenije. V *Regionalizem v Sloveniji*, ur. Ciril Ribičič, 131–140. Ljubljana: Časopisni zavod Uradni list Republike Slovenije.

--- 1999. Deset ali petindvajset pokrajin v Sloveniji? V *Pokrajine v Sloveniji*, ur. Igor Vrišer, 90–95. Ljubljana: Vlada Republike Slovenije, Služba za lokalno samoupravo.

Vuk Dirnbek, Vojka in Miro Haček. 2008. Regionalne delitve Slovenije. *Lex Localis: Revija za lokalno samoupravo* 6 (2): 205–243.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o vrtcih (ZVrt-D). Uradni list Republike Slovenije 25/2008. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200825&stevilka=911> (5. september 2009).

Združenje občin Slovenije. Dostopno prek: <http://www.zdruzenjeobcin.si/> (8. maj 2009).

7 PRILOGE

Priloga A: Podatki za izračun ocene indeksa razvojne ogroženosti občin v Osrednjeslovenski regiji na osnovi devetih kazalnikov

Občina	Dohodnina/pr eb., 1000 Sit	BDV/zap., 1000 Sit	Stopnja zaposlenost i, %	Stopnja brezposelno sti, %	Indeks staranja prebivalstva	Priključenost na javno kanalizacijo ¹ , %	Natura 2000 v površini, %	Delovna mesta na delovno aktivno preb., indeks	Poseljenost, km ² /preb.
	2002-2004	2002-2004	2002-2004	2002-2004	2003-2005	2002	2004	2002-2004	2005
Domžale	1.402.789	6.201	60,6	7,5	74,7	79,1	7,1	84,6	0,002
Trzin	1.963.197	5.844	61,8	6,0	63,2	94,0	40,4	253,1	0,002
Lukovica	1.087.831	3.621	61,5	5,9	69,0	11,9	0,1	39,9	0,015
Mengeš	1.351.568	7.554	60,6	6,3	74,3	78,5	38,4	92,2	0,003
Moravče	1.100.193	5.622	65,3	6,0	64,1	11,1	15,8	27,8	0,013
Grosuplje	1.390.967	5.571	63,1	7,6	70,5	48,4	5,5	71,2	0,008
Ivančna Gorica	1.184.820	5.110	63,9	7,0	83,2	11,2	3,1	54,7	0,016
Dobrepolje	1.093.020	3.674	62,2	5,5	101,8	4,6	7,2	62,3	0,028
Kamnik	1.218.398	4.848	61,2	6,9	87,6	62,7	26,1	72,7	0,010
Komenda	1.290.777	4.679	60,6	5,6	68,9	14,9	1,7	46,1	0,005
Litija	1.134.955	4.036	56,1	12,3	88,0	37,8	1,8	55,6	0,015
Šmartno pri Litiji	954.462	5.165	52,7	6,2	75,9	37,8	2,2	69,0	0,018
Logatec	1.246.539	4.603	65,8	4,6	68,9	38,9	45,3	72,5	0,015
Ljubljana	1.628.623	7.882	59,6	8,6	125,8	88,9	13,6	158,7	0,001
Horjul	1.235.406	7.334	67,2	3,4	71,5	40,4	4,1	63,6	0,012
Dobrova - Polhov Gradec	1.261.994	5.255	61,3	3,4	82,3	19,2	8,3	41,5	0,017
Dol pri Ljubljani	1.407.272	9.592	60,4	5,4	73,2	0,5	0,0	47,2	0,007
Ig	1.389.684	5.097	62,7	3,2	89,4	32,9	79,2	50,7	0,017
Brezovica	1.407.710	5.286	60,5	3,4	79,1	3,2	89,0	42,0	0,009
Medvode	1.472.154	6.993	60,3	6,2	97,9	30,5	14,6	56,7	0,005
Škofljica	1.484.444	5.317	61,9	3,0	62,7	14,4	23,4	44,9	0,006
Velike Lašče	1.281.014	3.746	64,0	6,4	111,2	5,8	15,4	37,3	0,026
Vodice	1.297.597	6.061	62,3	4,0	74,3	0,4	24,5	35,7	0,008
Vrhnika	1.437.203	4.026	62,1	5,5	82,1	45,6	46,2	67,3	0,007
Borovnica	1.277.512	5.858	63,3	5,3	93,3	30,8	90,0	32,1	0,011

¹ pri občini Šmartno pri Litiji ni podatka, zato je upoštevan podatek za Litijo. Vir: Pečar in Kavaš (2006, 38).

Priloga B: Vhodni (nестandardizirani) podatki za razvrščanje občin v skupine za leto 2004

občina	število preb.	št. štud / 1000 preb.	% brezp. s VI.,VII. stopnjo izobrazbe in več	povprečna neto plača / zap. (v SIT)	tekoči prih. občine/preb.	dodana vrednost / zap. (v 1000 SIT)	indeks delovne migracije	selitveni prirast med občinami / 1000 preb.	indeks staranja preb.	bruto investicije v osnovna sredstva
Domžale	30.658	63,60	8,7	160.263	547,54	6694,90	82,3	8,6	75,2	1,53464
Trzin	3.568	75,70	19,6	143.840	877,70	6445,20	290,1	9,2	64,4	2,73374
Lukovica	5.099	49,60	3,6	147.797	350,19	3831,90	35,5	2,4	68,0	13,1912
Mengeš	6.748	70,10	11,2	183.139	562,92	8191,90	94,7	-1,6	74,9	4,22985
Moravče	4.597	47,90	4,9	170.447	315,30	6006,00	24,8	8,0	65,3	0,24929
Grosuplje	16.509	63,00	6,0	158.520	585,53	6040,30	72,1	11,4	70,0	1,01211
Ivančna Gorica	13.924	51,10	5,7	161.001	343,34	5389,20	55,3	7,5	83,8	1,50891
Dobrepolje	3.651	35,90	6,6	130.337	338,36	3785,90	62,1	3,3	102,1	0,14325
Kamnik	26.917	56,60	8,8	146.910	450,21	5599,90	70,1	4,9	88,1	0,87703
Komenda	4.567	57,80	11,8	128.463	933,11	5857,80	45,7	3,7	69,5	0,86271
Litija	14.453	69,00	4,1	141.561	357,72	4565,50	53,6	6,6	88,2	0,63274
Šmartno pri Litiji	5.202	8,80	4,5	140.238	221,17	5169,80	46,2	2,3	75,4	0,66013
Logatec	11.574	53,60	12,2	145.780	466,78	4802,00	70,0	5,8	69,3	0,95334
Ljubljana	267.192	65,30	13,8	197.766	737,71	8563,90	165,0	-5,0	125,8	5,03779
Horjul	2.670	61,80	5,9	168.945	344,80	8439,90	65,9	-0,4	72,2	1,32097
Dobrova - Polhov Gradec	6.817	56,90	10,3	147.403	361,19	5904,60	37,1	7,5	82,6	0,26537
Dol pri Ljubljani	4.529	56,70	10,0	197.179	508,63	10127,50	45,7	24,3	73,5	0,86465
Ig	5.679	55,80	6,2	167.909	484,63	5222,40	46,6	7,7	88,3	0,16147
Brezovica	9.769	61,80	12,8	145.545	451,06	5446,00	42,2	8,7	78,1	0,52974
Medvode	14.367	57,20	11,9	162.551	532,65	7950,00	56,6	5,8	98,4	0,83337
Škofljica	7.513	57,90	13,5	146.554	577,14	5569,50	45,5	12,1	62,1	0,64781
Velike Lašče	3.937	49,50	4,8	145.642	353,74	4007,50	29,9	10,7	108,6	0,37465
Vodice	4.011	61,30	4,6	157.148	518,12	6293,60	32,6	9,5	75,7	0,00823
Vrhnika	17.914	61,50	10,8	138.274	494,68	4337,60	65,4	5,6	82,4	0,32745
Borovnica	3.798	57,90	10,6	155.291	557,11	6056,60	29,9	-2,1	92,5	0,36625

Viri: Pečar (2005); Statistični urad RS; Ministrstvo za finance; lastni izračuni.

Priloga C: Vhodni (nestandardizirani) podatki za razvrščanje občin v skupine za leto 2007

občina	število preb.	št. štud / 1000 preb.	% brezp. s VI.,VII. stopnjo izobrazbe in več	povprečna neto plača / zap. (v SIT)	tekoči prih. občine/preb.	dodana vrednost / zap. (v 1000 SIT)	indeks delovne migracije	selitveni prirast med občinami / 1000 preb.	indeks staranja preb.	bruto investicije v osnovna sredstva
Domžale	32.410	61,31	9,40	804,62	623,25	33.180,41	77,1	6,2	81,92	1,4229
Trzin	3.664	69,05	29,32	786,92	702,54	35.201,64	361,4	-4,6	69,02	5,3914
Lukovica	5.273	49,88	5,67	778,94	735,45	18.616,38	42,6	5,1	77,24	0,4644
Mengeš	6.927	64,96	10,93	751,92	653,71	35.675,29	90,1	11,1	84,90	3,2259
Moravče	4.794	60,49	10,43	878,70	739,05	35.221,61	26,6	6,5	67,79	0,2870
Grosuplje	17.853	66,99	6,52	815,49	664,66	32.160,73	70,0	13,4	74,88	1,2544
Ivančna Gorica	14.519	60,75	6,79	791,24	650,40	27.576,65	56,7	12,2	90,18	1,9176
Dobrepolje	3.727	43,20	8,61	714,37	686,69	22.272,26	57,9	-2,7	111,69	0,2809
Kamnik	28.033	59,22	12,39	740,33	583,48	26.891,31	64,4	12,9	94,14	0,7140
Komenda	4.826	60,71	15,63	767,10	751,22	7.050,56	64,1	6,0	70,28	1,9192
Litija	14.620	65,18	7,39	694,45	607,04	24.737,58	51,4	-0,2	96,47	0,8338
Šmartno pri Litiji	5.266	30,76	7,73	666,02	632,51	21.097,90	49,1	1,5	85,08	0,4596
Logatec	12.298	57,41	16,14	739,76	765,57	26.142,00	68,8	9,4	73,67	0,8677
Ljubljana	267.920	63,53	16,14	963,60	746,63	40.942,92	175,6	-4,7	136,50	7,3952
Horjul	2.729	67,06	4,34	803,58	585,80	30.502,15	75,3	3,3	80,45	0,8619
Dobrova - Polhov Gradec	7.071	57,56	11,62	741,51	632,25	30.082,01	38,8	5,2	88,73	0,3229
Dol pri Ljubljani	5.011	63,06	11,26	955,73	703,99	42.060,86	47,0	23,1	75,18	1,4117
Ig	6.030	60,86	11,65	799,79	726,34	31.850,90	46,5	8,6	99,06	0,2511
Brezovica	10.179	67,30	14,62	731,18	637,40	25.989,54	48,4	12,9	89,23	0,5800
Medvode	14.793	58,74	13,00	789,48	666,77	33.500,49	58,7	4,3	110,98	1,9538
Škofljica	8.028	52,82	17,39	707,39	659,15	26.802,70	49,0	16,3	71,83	0,8296
Velike Lašče	4.087	56,03	9,80	716,64	660,98	21.366,99	30,5	4,6	110,64	0,0803
Vodice	4.262	64,76	13,70	722,55	850,77	28.394,15	38,4	15,3	75,96	0,4012
Vrhnika	15.117	67,21	10,54	692,02	675,48	23.843,31	69,4	3,0	90,26	2,0384
Log - Dragomer	3.488	19,78	20,77	742,09	531,22	21.584,47	42,1	13,5	99,81	0,2339
Borovnica	3.904	61,48	11,27	748,78	590,89	28.745,52	30,8	-1,3	102,23	0,9693

Viri: Pečar (2009); Statistični urad RS; Ministrstvo za finance; lastni izračuni.

Priloga Č: Razvrščanje občin v skupine – leto 2004 (SPSS izpis)

ANALIZE ZA LETO 2004.

```
USE ALL.  
COMPUTE filter_$=(val = 1).  
VARIABLE LABEL filter_$ 'val = 1 (FILTER)'.  
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.  
FORMAT filter_$ (f1.0).  
FILTER BY filter_$.  
EXECUTE .
```

```
CORRELATIONS  
  /VARIABLES=stud Brezp dodzap tek_prihod_preb delmig star selpri netopl  
  Bruto_inv  
  /PRINT=ONETAIL NOSIG  
  /STATISTICS DESCRIPTIVES  
  /MISSING=PAIRWISE .
```

Correlations

		STUD	BREZP	DODZAP	TEKPRIH	DELMIG	STAR	SELPRI	NETOPL	BRUTOINV
STUD	Pearson Correlation	1	-,473(**)	,357(*)	,584(**)	,423(*)	,053	,066	,279	,155
	Sig. (1-tailed)		,009	,040	,001	,018	,401	,378	,088	,230
	N	25	25	25	25	25	25	25	25	25
BREZP	Pearson Correlation	-,473(**)	1	-,338(*)	-,728(**)	-,653(**)	-,042	,016	-,049	-,247
	Sig. (1-tailed)	,009		,049	,000	,000	,421	,470	,408	,117
	N	25	25	25	25	25	25	25	25	25
DODZAP	Pearson Correlation	,357(*)	-,338(*)	1	,342(*)	,258	-,006	,093	,807(**)	,328
	Sig. (1-tailed)	,040	,049		,047	,107	,489	,330	,000	,054
	N	25	25	25	25	25	25	25	25	25
TEKPRIH	Pearson Correlation	,584(**)	-,728(**)	,342(*)	1	,589(**)	,062	-,030	,076	,302
	Sig. (1-tailed)	,001	,000	,047		,001	,384	,444	,359	,071
	N	25	25	25	25	25	25	25	25	25
DELMIG	Pearson Correlation	,423(*)	-,653(**)	,258	,589(**)	1	-,028	-,135	,123	,381(*)
	Sig. (1-tailed)	,018	,000	,107	,001		,446	,260	,279	,030
	N	25	25	25	25	25	25	25	25	25
STAR	Pearson Correlation	,053	-,042	-,006	,062	-,028	1	,354(*)	-,186	-,598(**)
	Sig. (1-tailed)	,401	,421	,489	,384	,446		,041	,187	,001
	N	25	25	25	25	25	25	25	25	25
SELPRI	Pearson Correlation	,066	,016	,093	-,030	-,135	,354(*)	1	,057	-,416(*)
	Sig. (1-tailed)	,378	,470	,330	,444	,260	,041		,393	,019
	N	25	25	25	25	25	25	25	25	25
NETOPL	Pearson Correlation	,279	-,049	,807(**)	,076	,123	-,186	,057	1	,493(**)
	Sig. (1-tailed)	,088	,408	,000	,359	,279	,187	,393		,006
	N	25	25	25	25	25	25	25	25	25
BRUTOINV	Pearson Correlation	,155	-,247	,328	,302	,381(*)	-,598(**)	-,416(*)	,493(**)	1
	Sig. (1-tailed)	,230	,117	,054	,071	,030	,001	,019	,006	
	N	25	25	25	25	25	25	25	25	25

** Correlation is significant at the 0.01 level (1-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (1-tailed).

Correlations

		STUD	BREZP	DODZAP	TEKPRIH	DELMIG	NETOPL	BRUTOINV
STUD	Pearson Correlation	1	-,473(**)	,357(*)	,584(**)	,423(*)	,279	,155
	Sig. (1-tailed)		,009	,040	,001	,018	,088	,230
	N	25	25	25	25	25	25	25
BREZP	Pearson Correlation	-,473(**)	1	-,338(*)	-,728(**)	-,653(**)	-,049	-,247
	Sig. (1-tailed)	,009		,049	,000	,000	,408	,117
	N	25	25	25	25	25	25	25
DODZAP	Pearson Correlation	,357(*)	-,338(*)	1	,342(*)	,258	,807(**)	,328
	Sig. (1-tailed)	,040	,049		,047	,107	,000	,054
	N	25	25	25	25	25	25	25
TEKPRIH	Pearson Correlation	,584(**)	-,728(**)	,342(*)	1	,589(**)	,076	,302
	Sig. (1-tailed)	,001	,000	,047		,001	,359	,071
	N	25	25	25	25	25	25	25
DELMIG	Pearson Correlation	,423(*)	-,653(**)	,258	,589(**)	1	,123	,381(*)
	Sig. (1-tailed)	,018	,000	,107	,001		,279	,030
	N	25	25	25	25	25	25	25
NETOPL	Pearson Correlation	,279	-,049	,807(**)	,076	,123	1	,493(**)
	Sig. (1-tailed)	,088	,408	,000	,359	,279		,006
	N	25	25	25	25	25	25	25
BRUTOINV	Pearson Correlation	,155	-,247	,328	,302	,381(*)	,493(**)	1
	Sig. (1-tailed)	,230	,117	,054	,071	,030	,006	
	N	25	25	25	25	25	25	25

** Correlation is significant at the 0.01 level (1-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (1-tailed).

NONPAR CORR

```

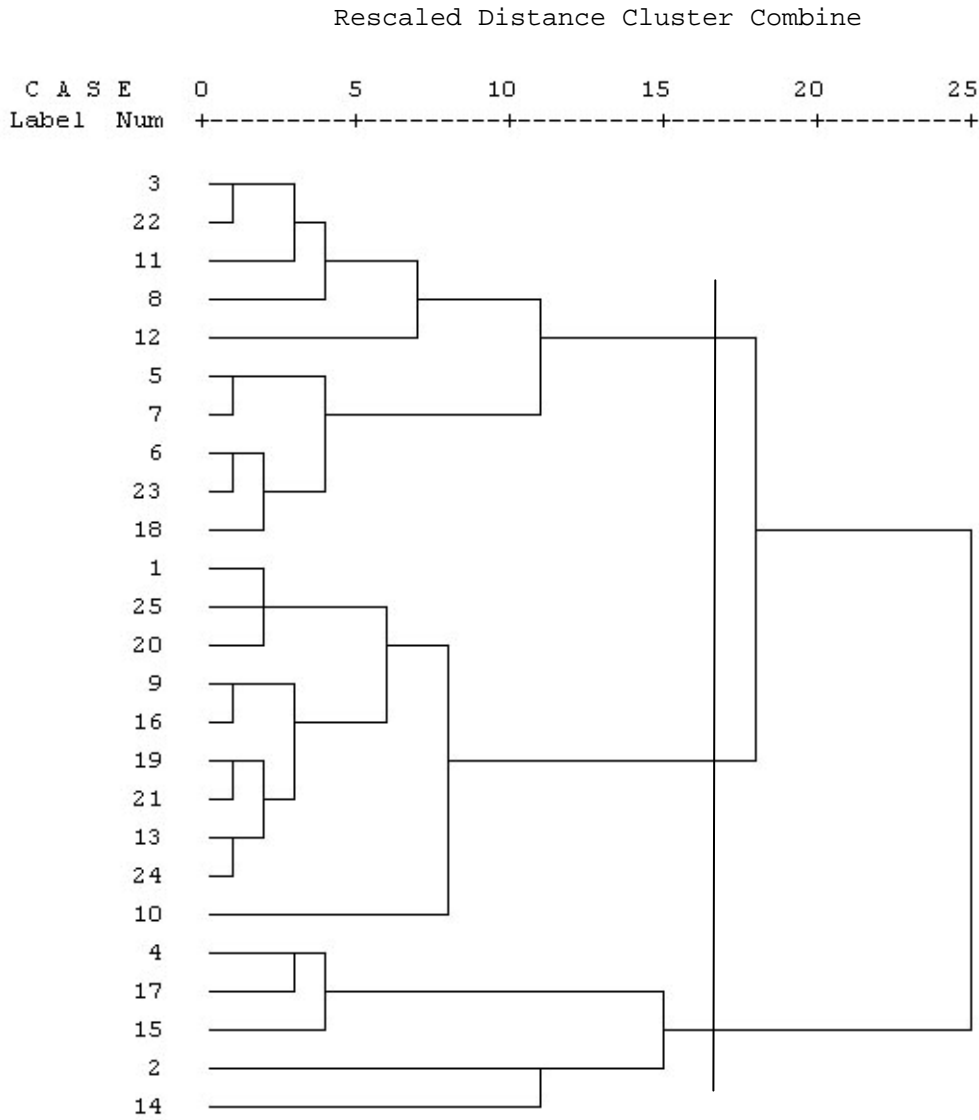
/VARIABLES=stud Brezp dodzap tek_prihod_preb delmig netopl Bruto_inv
/PRINT=SPEARMAN ONETAILED NOSIG
/MISSING=PAIRWISE .

```

Dendrogram

* * * * * H I E R A R C H I C A L C L U S T E R A N A L Y S I S * * * * *

Dendrogram using Ward Method

*spss predlaga 3 skupine.

*K-Means.

QUICK CLUSTER

```

stud Brezp dodzap tek_prihod_preb delmig netopl Bruto_inv
/MISSING=LISTWISE
/CRITERIA= CLUSTER(3) MXITER(99) CONVERGE(0)
/METHOD=KMEANS(NOUPDATE)
/SAVE CLUSTER DISTANCE
/PRINT INITIAL ANOVA.

```

ANOVA

	Cluster		Error		F	Sig.
	Mean Square	df	Mean Square	df	Mean Square	df
STUD	,056	2	,034	22	1,620	,221
BREZP	,271	2	,043	22	6,307	,007
DODZAP	,377	2	,035	22	10,813	,001
TEKPRIH	,443	2	,021	22	20,983	,000
DELMIG	,206	2	,027	22	7,537	,003
NETOPL	,537	2	,025	22	21,851	,000
BRUTOINV	,146	2	,030	22	4,921	,017

The F tests should be used only for descriptive purposes because the clusters have been chosen to maximize the differences among cases in different clusters. The observed significance levels are not corrected for this and thus cannot be interpreted as tests of the hypothesis that the cluster means are equal.

obcina * Ward Method

Crosstabulation

		Ward Method			Total
		1	2	3	1
obcina	Domzale	1			
	Trzin		1		
	Lukovica			1	
	Menges		1		
	Moravce			1	
	Grosuplje			1	
	Ivančna Gorica			1	
	Dobrepolje			1	
	Kamnik	1			
	Komenda	1			
	Litija			1	
	Smartno pri Litiji			1	
	Logatec	1			
	Ljubljana		1		
	Horjul		1		
	Dobrova - Polhov Gradec	1			
	Dol pri Ljubljani		1		
	Ig			1	
	Brezovica	1			
	Medvode	1			
	Skofljica	1			
	Velike lasce			1	
	Vodice			1	
	Vrhnika	1			
	Borovnica	1			

Tests of Equality of Group Means

	Wilks' Lambda	F	df1	df2	Sig.
STUD	,739	3,877	2	22	,036
BREZP	,354	20,111	2	22	,000
DODZAP	,388	17,344	2	22	,000
TEKPRIH	,713	4,420	2	22	,024
DELMIG	,617	6,838	2	22	,005
NETOPL	,575	8,136	2	22	,002
BRUTOINV	,834	2,183	2	22	,137
SELPRI	,988	,135	2	22	,875

Eigenvalues

Function	Eigenvalue	% of Variance	Cumulative %	Canonical Correlation
1	7,662(a)	72,8	72,8	,941
2	2,867(a)	27,2	100,	,861

a First 2 canonical discriminant functions were used in the analysis.

Wilks' Lambda

Test of Function(s)	Wilks' Lambda	Chi-square	df	Sig.
1 through 2	,030	64,962	16	,000
2	,259	25,22	7	,001

Standardized Canonical Discriminant Function Coefficients

	Function	
	1	2
STUD	-,594	-,259
BREZP	1,473	,925
DODZAP	-1,385	,217
TEKPRIH	,793	,061
DELMIG	,435	1,554
NETOPL	,774	,803
BRUTOINV	-,094	-,220
SELPRI	,546	,017

Structure Matrix

	Function	
	1	2
BREZP	,484(*)	,105
TEKPRIH	-,229(*)	,017
STUD	-,210(*)	,068
SELPRI	,039(*)	-,014
NETOPL	-,147	,447(*)
DODZAP	-,371	,426(*)
DELMIG	-,201	,330(*)
BRUTOINV	-,099	,207(*)

Pooled within-groups correlations between discriminating variables and standardized canonical discriminant functions
Variables ordered by absolute size of correlation within function.

* Largest absolute correlation between each variable and any discriminant function

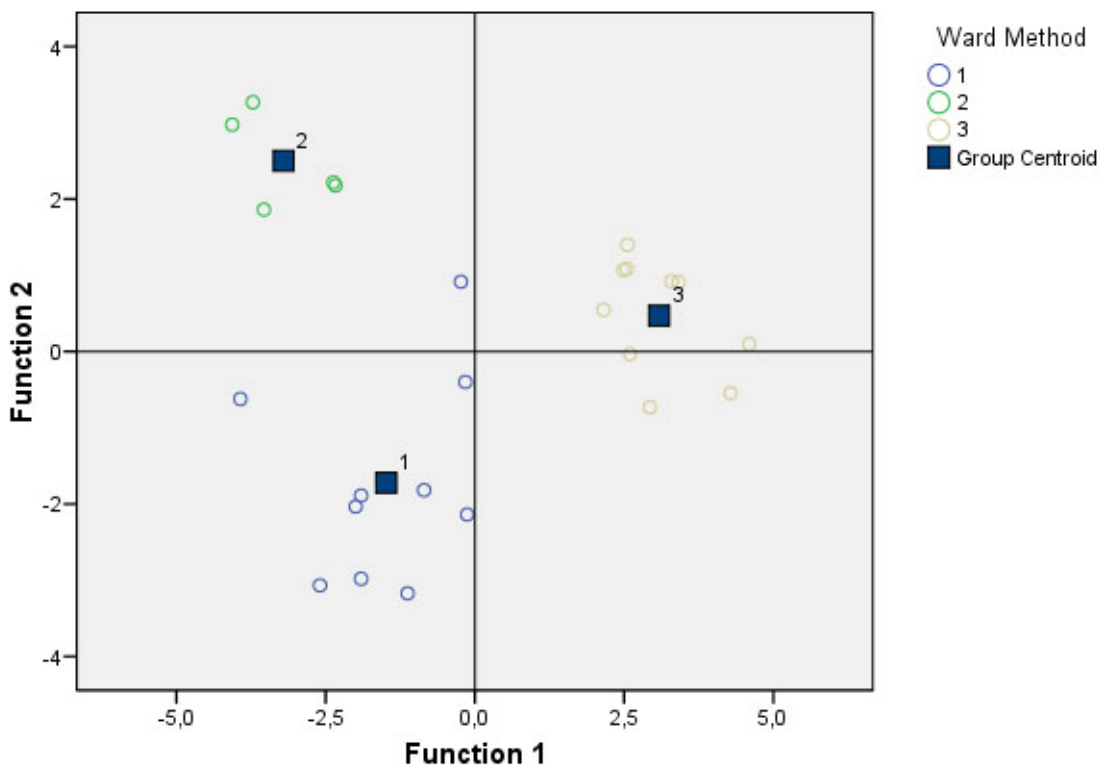
Classification Statistics

Classification Function Coefficients

	Ward Method		
	1	2	3
STUD	8,419	8,005	-10,761
BREZP	89,386	98,249	146,057
DODZAP	-7,855	12,306	-43,597
TEKPRIH	26,139	2,861	440,79
DELMIG	49,733	84,201	81,739
NETOPL	8,427	18,440	34,207
BRUTOINV	3,937	-,105	-,880
SELPRI	21,045	16,787	33,439
(Constant)	-40,336	-64,228	-80,758

Fisher's linear discriminant functions

Canonical Discriminant Functions

Priloga D: razvrščanje občin v skupine – leto 2007 (SPSS izpis)

ANALIZE ZA LETO 2007.

```
USE ALL.  
COMPUTE filter_$=(val = 2).  
VARIABLE LABEL filter_$ 'val = 2 (FILTER)'.  
VALUE LABELS filter_$ 'Not Selected' 1 'Selected'.  
FORMAT filter_$ (f1.).  
FILTER BY filter_$.  
EXECUTE .
```

CORRELATIONS

```
/VARIABLES=stud Brezp dodzap tek_prihod_preb delmig star selpri netopl  
Bruto_inv  
/PRINT=ONETAIL NOSIG  
/STATISTICS DESCRIPTIVES  
/MISSING=PAIRWISE .
```

Correlations

		STUD	BREZP	DODZAP	TEKPRIH	DELMIG	STAR	SELPRI	NETOPL	BRUTOINV
STUD	Pearson Correlation	1	,060	,413(*)	,309	,278	,171	-,016	,310	,109
	Sig. (1-tailed)		,386	,018	,062	,084	,202	,469	,061	,298
	N	26	26	26	26	26	26	26	26	26
BREZP	Pearson Correlation	,060	1	-,093	-,143	-,645(**)	-,072	,039	-,040	-,159
	Sig. (1-tailed)	,386		,325	,243	,000	,363	,426	,424	,220
	N	26	26	26	26	26	26	26	26	26
DODZAP	Pearson Correlation	,413(*)	-,093	1	,056	,326	-,112	,101	,661(**)	,362(*)
	Sig. (1-tailed)	,018	,325		,393	,052	,293	,313	,000	,035
	N	26	26	26	26	26	26	26	26	26
TEKPRIH	Pearson Correlation	,309	-,143	,056	1	,133	,221	,044	,270	,216
	Sig. (1-tailed)	,062	,243	,393		,258	,139	,415	,091	,144
	N	26	26	26	26	26	26	26	26	26
DELMIG	Pearson Correlation	,278	-,645(**)	,326	,133	1	,039	-,430(*)	,233	,335(*)
	Sig. (1-tailed)	,084	,000	,052	,258		,425	,014	,126	,047
	N	26	26	26	26	26	26	26	26	26
STAR	Pearson Correlation	,171	-,072	-,112	,221	,039	1	,431(*)	-,079	-,590(**)
	Sig. (1-tailed)	,202	,363	,293	,139	,425		,014	,351	,001
	N	26	26	26	26	26	26	26	26	26
SELPRI	Pearson Correlation	-,016	,039	,101	,044	-,430(*)	,431(*)	1	,106	-,345(*)
	Sig. (1-tailed)	,469	,426	,313	,415	,014	,014		,303	,042
	N	26	26	26	26	26	26	26	26	26
NETOPL	Pearson Correlation	,310	-,040	,661(**)	,270	,233	-,079	,106	1	,546(**)
	Sig. (1-tailed)	,061	,424	,000	,091	,126	,351	,303		,002
	N	26	26	26	26	26	26	26	26	26
BRUTOINV	Pearson Correlation	,109	-,159	,362(*)	,216	,335(*)	-,590(**)	-,345(*)	,546(**)	1
	Sig. (1-tailed)	,298	,220	,035	,144	,047	,001	,042	,002	
	N	26	26	26	26	26	26	26	26	26

* Correlation is significant at the .5 level (1-tailed).

** Correlation is significant at the .1 level (1-tailed).

Correlations

		STUD	BREZP	DODZAP	TEKPRIH	DELMIG	NETOPL	BRUTOINV
STUD	Pearson Correlation	1	,060	,413(*)	,309	,278	,310	,109
	Sig. (1-tailed)		,386	,018	,062	,084	,061	,298
	N	26	26	26	26	26	26	26
BREZP	Pearson Correlation	,060	1	-,093	-,143	-,645(**)	-,040	-,159
	Sig. (1-tailed)	,386		,325	,243	,000	,424	,220
	N	26	26	26	26	26	26	26
DODZAP	Pearson Correlation	,413(*)	-,093	1	,056	,326	,661(**)	,362(*)
	Sig. (1-tailed)	,018	,325		,393	,052	,000	,035
	N	26	26	26	26	26	26	26
TEKPRIH	Pearson Correlation	,309	-,143	,056	1	,133	,270	,216
	Sig. (1-tailed)	,062	,243	,393		,258	,091	,144
	N	26	26	26	26	26	26	26
DELMIG	Pearson Correlation	,278	-,645(**)	,326	,133	1	,233	,335(*)
	Sig. (1-tailed)	,084	,000	,052	,258		,126	,047
	N	26	26	26	26	26	26	26
NETOPL	Pearson Correlation	,310	-,040	,661(**)	,270	,233	1	,546(**)
	Sig. (1-tailed)	,061	,424	,000	,091	,126		,002
	N	26	26	26	26	26	26	26
BRUTOINV	Pearson Correlation	,109	-,159	,362(*)	,216	,335(*)	,546(**)	1
	Sig. (1-tailed)	,298	,220	,035	,144	,047	,002	
	N	26	26	26	26	26	26	26

* Correlation is significant at the .5 level (1-tailed).

** Correlation is significant at the .1 level (1-tailed).

NONPAR CORR

```

/VARIABLES=stud Brezp dodzap tek_prihod_preb delmig netopl Bruto_inv
/PRINT=SPEARMAN ONETAIL NOSIG
/MISSING=PAIRWISE .

```

Nonparametric Correlations

Correlations

			STUD	BREZP	DODZAP	TEKPRIH	DELMIG	NETOPL	BRUTOINV
Spearman's rho	STUD	Correlation Coefficient	1,000	,035	,472(**)	,028	,435(*)	,260	,454(**)
		Sig. (1-tailed)	.	,432	,007	,445	,013	,100	,010
		N	26	26	26	26	26	26	26
	BREZP	Correlation Coefficient	,035	1,000	-,102	-,236	-,030	,078	-,035
		Sig. (1-tailed)	,432	.	,311	,123	,441	,353	,434
		N	26	26	26	26	26	26	26
	DODZAP	Correlation Coefficient	,472(**)	-,102	1,000	,111	,290	,711(**)	,366(*)
		Sig. (1-tailed)	,007	,311	.	,294	,076	,000	,033
		N	26	26	26	26	26	26	26
	TEKPRIH	Correlation Coefficient	,028	-,236	,111	1,000	,004	,206	,013
		Sig. (1-tailed)	,445	,123	,294	.	,491	,156	,476
		N	26	26	26	26	26	26	26
	DELMIG	Correlation Coefficient	,435(*)	-,030	,290	,004	1,000	,217	,746(**)
		Sig. (1-tailed)	,013	,441	,076	,491	.	,143	,000
		N	26	26	26	26	26	26	26
	NETOPL	Correlation Coefficient	,260	,078	,711(**)	,206	,217	1,000	,263
		Sig. (1-tailed)	,100	,353	,000	,156	,143	.	,097
		N	26	26	26	26	26	26	26
	BRUTOINV	Correlation Coefficient	,454(**)	-,035	,366(*)	,013	,746(**)	,263	1,000
		Sig. (1-tailed)	,010	,434	,033	,476	,000	,097	.
		N	26	26	26	26	26	26	26

** Correlation is significant at the .1 level (1-tailed).

* Correlation is significant at the .5 level (1-tailed).

Ward Linkage

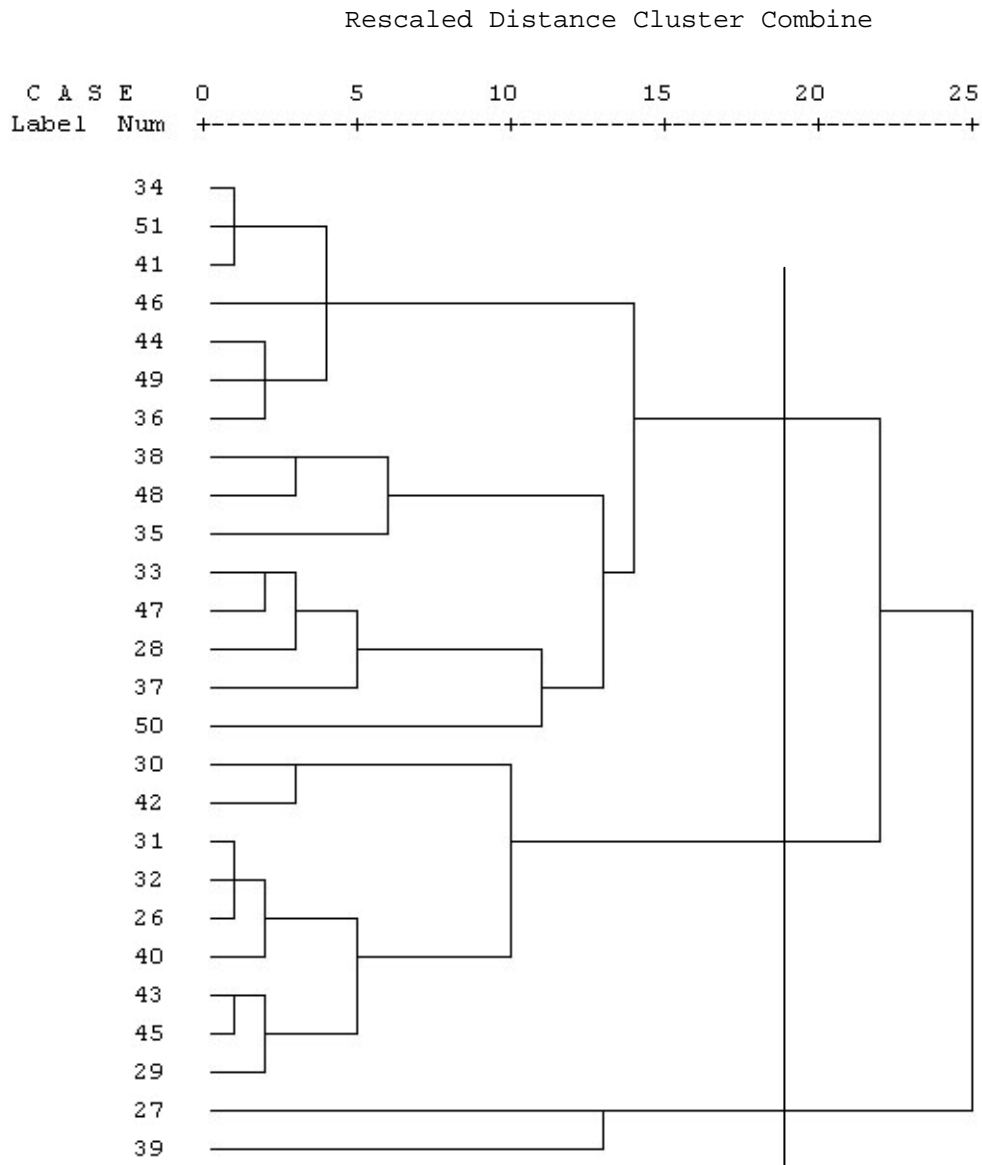
Agglomeration Schedule

Stage	Cluster Combined		Coefficients	Stage Cluster First Appears		Next Stage
	Cluster 1	Cluster 2		Cluster 1	Cluster 2	
1	34	51	,068	0	0	2
2	34	41	,165	1	0	14
3	31	32	,270	0	0	5
4	43	45	,375	0	0	9
5	26	31	,486	0	3	8
6	44	49	,615	0	0	10
7	33	47	,760	0	0	13
8	26	4	,912	5	0	16
9	29	43	1,066	0	4	16
1	36	44	1,221	0	6	15
11	38	48	1,393	0	0	18
12	3	42	1,570	0	0	19
13	28	33	1,763	0	7	17
14	34	46	1,988	2	0	15
15	34	36	2,243	14	10	23
16	26	29	2,533	8	9	19
17	28	37	2,835	13	0	20
18	35	38	3,203	0	11	21
19	26	3	3,747	16	12	24
2	28	5	4,335	17	0	21
21	28	35	5,019	20	18	23
22	27	39	5,722	0	0	25
23	28	34	6,484	21	15	24
24	26	28	7,621	19	23	25
25	26	27	8,953	24	22	0

Dendrogram

* * * * * H I E R A R C H I C A L C L U S T E R A N A L Y S I S * * * * *

Dendrogram using Ward Method

*spss predlaga 3 skupine.

Seznam občin za dendrogram 2007:

občina	leto	občina_naziv
26	2007	Domzale
27	2007	Trzin
28	2007	Lukovica
29	2007	Menges
30	2007	Moravce
31	2007	Grosuplje
32	2007	Ivancna Gorica
33	2007	Dobrepolje
34	2007	Kamnik
35	2007	Komenda
36	2007	Litija
37	2007	Smartno pri litiji
38	2007	Logatec
39	2007	Ljubljana
40	2007	Horjul
41	2007	Dobrova - Polhov Gradec
42	2007	Dol pri ljubljani
43	2007	Ig
44	2007	Brezovica
45	2007	Medvode
46	2007	Skofljica
47	2007	Velike Lasce
48	2007	Vodice
49	2007	Vrhnika
50	2007	Log - Dragomer
51	2007	Borovnica

obcina * Ward Method

Crosstabulation

Count

		Ward Method			Total
		1	2	3	1
obcina	Domzale	1			1
	Trzin		1		1
	Lukovica			1	1
	Menges	1			1
	Moravce	1			1
	Grosuplje	1			1
	Ivančna Gorica	1			1
	Dobrepolje			1	1
	Kamnik			1	1
	Komenda			1	1
	Litija			1	1
	Smartno pri Litiji			1	1
	Logatec			1	1
	Ljubljana		1		1
	Horjul	1			1
	Dobrova-Polhov Gradec			1	1
	Dol pri Ljubljani	1			1
	Ig	1			1
	Brezovica			1	1
	Medvode	1			1
	Skofljica			1	1
	Velike Lasce			1	1
	Vodice			1	1
	Vrhnika			1	1
	Borovnica			1	1
	Log - Dragomer			1	1
Total		9	2	15	26

DISCRIMINANT

/GROUPS=CLU3_2(1 3)

/VARIABLES=stud Brezp dodzap tek_prihod_preb delmig netopl Bruto_inv
selpri

/ANALYSIS ALL

/PRIORS EQUAL

/STATISTICS=MEAN STDDEV UNIVF COEFF CORR TCOV

/PLOT=COMBINED SEPARATE MAP

/CLASSIFY=NONMISSING POOLED .

Tests of Equality of Group Means

	Wilks' Lambda	F	df1	df2	Sig.
STUD	,830	2,358	2	23	,117
BREZP	,575	8,499	2	23	,002
DODZAP	,433	15,079	2	23	,000
TEKPRIH	,949	,614	2	23	,550
DELMIG	,209	43,627	2	23	,000
NETOPL	,437	14,839	2	23	,000
BRUTOINV	,516	10,787	2	23	,000
SELPRI	,709	4,721	2	23	,019

Analysis 1

Summary of Canonical Discriminant Functions

Eigenvalues

Function	Eigenvalue	% of Variance	Cumulative %	Canonical Correlation
1	58,876(a)	95,9	95,9	,992
2	2,496(a)	4,1	100,0	,845

a First 2 canonical discriminant functions were used in the analysis.

Wilks' Lambda

Test of Function(s)	Wilks' Lambda	Chi-square	df	Sig.
1 through 2	,005	104,208	16	,000
2	,286	24,409	7	,001

Standardized Canonical Discriminant Function Coefficients

	Function	
	1	2
STUD	-,277	-,021
BREZP	-,344	,741
DODZAP	,458	,516
TEKPRIH	,247	-,117
DELMIG	2,311	,195
NETOPL	,742	,799
BRUTOINV	1,781	-,747
SELPRI	-,602	,187

Structure Matrix

	Function	
	1	2
DELMIG	,253(*)	-,083
BRUTOINV	,125(*)	-,085
TEKPRIH	,030(*)	-,016
DODZAP	,098	,548(*)
NETOPL	,102	,521(*)
BREZP	-,095	,291(*)
STUD	,038	,219(*)
SELPRI	-,071	,216(*)

Pooled within-groups correlations between discriminating variables and standardized canonical discriminant functions
 Variables ordered by absolute size of correlation within function.

* Largest absolute correlation between each variable and any discriminant function

Functions at Group Centroids

Ward Method	Function	
	1	2
1	-.534	2,039
2	24,689	-.809
3	-2,972	-1,116

Unstandardized canonical discriminant functions evaluated at group means

Classification Statistics

Canonical Discriminant Functions

